

Janica Molander

**SYTENEUVOTTELUMENETTELYN TUOMAT MUUTOKSET TUNNUSTAMISEN
MERKITYKSEEN RIKOSPROSESSISSA**

**SYYTENEUVOTTELUMENETTELYN TUOMAT MUUTOKSET TUNNUSTAMISEN
MERKITYKSEEN RIKOSPROSESSISSA**

Janica Molander
Opinnäytetyö
Kevät 2015
Liiketalouden koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma, Oikeuden- ja hallinnon suuntautumisvaihtoehto

---

Tekijä: Janica Molander

Opinnäytetyön nimi: Syyteneuvottelumenettelyn tuomat muutokset tunnustamisen merkitykseen rikosprosessissa

Työn ohjaaja: Pentti Seppänen

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Kevät 2015

Sivumäärä: 45

Tunnustamisen merkitykseen on tullut muutoksia vuoden 2015 alussa, kun syyteneuvottelumenettelyä koskevat säädökset otettiin Suomessa käyttöön. Tarve tunnustamista koskevan lainsäädännön muutokselle on ollut ilmeinen, sillä oikeudenkäynnit ovat venyneet, etenkin useiden talousrikosten kohdalla, kohtuuttoman pitkiksi. Lisäksi muutospainetta on luonut viranomaisten resurssipula. Tunnustamista koskevien muutosten sisältyminen lainsäädäntöön on ollut kaivattua nopeuttamaan rikosprosessia ja täten luovuttamaan lisää resursseja viranomaisten käyttöön.

Työn tarkoituksena on nostaa esille, miten tunnustamisen merkitys on muuttunut syyteneuvottelumenettelyn käyttöönoton myötä. Huomiota on kiinnitetty erityisesti siihen, millainen merkitys tunnustamisella on rangaistuksen määrään sekä menettelytavan valintaan. Tunnustetut rikokset voidaan käsitellä tavanomaista oikeudenkäyntiä keveämmässä menettelyssä.

Opinnäytetyö on lainopillinen tutkimus. Lähteenä on käytetty pääasiassa aiheeseen liittyvää lainsäädäntöä sekä lainesitöitä. Tärkeimpiä työssä käytettyjä lakeja ovat laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, oikeudenkäymiskaari ja rikoslaki sekä hallituksen esitys (58/2013) syyteneuvottelua koskien. Lisäksi tutkimuksen pohjana on käytetty oikeuskirjallisuutta, artikkeleita sekä oikeuskäytäntöä.

Päätuloksena voidaan todeta, että vuoden 2015 alusta alkaen tunnustamiselle on annettu entistä suurempi painoarvo. Tunnustamisen merkitykseen vaikuttaa se, missä vaiheessa rikosprosessia tunnustus on annettu. Tunnustaminen voi nykyään vaikuttaa aiempaa laajemmin rangaistuksen lieventämisperusteena. Lisäksi tunnustaminen voi ohjata menettelyä keveämpään suuntaan ja näin vaikuttaa viranomaisten työmäärään positiivisesti sitä vähentämällä, sillä raskailta oikeudenkäynneiltä vältytään. Syyteneuvottelumenettelyn uskotaan nopeuttavan rikosprosessin kulkua ja säästävän viranomaisten aikaa kohdennettavaksi muihin tehtäviin. Huomioitavaa on, että tunnustaminen nopeuttaa rikosprosessia ja pienentää viranomaisten työmäärää riippumatta siitä käsitelläänkö rikosasia kevennetyssä menettelyssä vai tavanomaiselle rikosprosessille tyypillisessä pääkäsitelyssä. Tunnustamisen voidaan kuitenkin katsoa tarjoavan paremmat resurssisäästöt, kun asia käsitellään kevennetyssä menettelyssä.

Asiasanat: syyteneuvottelu, todistelu, rikosprosessi, esitutkinta, syyteharkinta, tunnustaminen

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme, Option of Law and Administration

Author: Janica Molander

Title of thesis: Effects of plea bargaining process on the significance of confession in criminal procedures

Supervisor: Pentti Seppänen

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2015   Number of pages: 45

The significance of confession has changed since the beginning of 2015 as the plea bargaining statutes were introduced in Finland. The change was needed because it took an unreasonably long time to process crimes in pre-trial investigations and in trials, especially in financial crimes. There has also been some pressure for change because of the authorities' lack of resources. The objectives of the reform were to allocate the national authorities' resources in a more sustainable way to expedite criminal procedures.

The aim of this thesis is to find out how the significance of confession has changed when the plea bargaining statutes were introduced. Attention have been drawn especially to the nature of the punishment and to the choice of procedure. Confessed crimes can be processed in written proceedings or plea bargaining process without normal trial.

This thesis is a juridical study. The primary sources are legislation and the law drafting documents. The most important acts in this thesis are for example Code of Procedure and Criminal Law. Relevant literature, articles and legal praxis are also used as sources.

As a main conclusion, it can be stated that more weight has been placed on to the confession since the beginning of 2015. The significance of confession depends on the point of time of confession. The confession can nowadays affect the punishment more than before the reform. It is believed that plea bargaining process will expedite criminal procedures and save authorities' time which taken use for other tasks. Confession can expedite criminal procedures and reduce authorities' tasks regardless of the form of the chosen procedure. However, it seemed that confession saves more resources in a streamline procedure.

Keywords: plea-bargain, production of evidence, criminal procedure, criminal investigation, consideration of charges, confession

SISÄLLYS

LYHENTEET

1	JOHDANTO	7
2	TODISTELU SUOMEN LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ.....	10
2.1	Vapaa todistusteoria.....	10
2.2	Tunnustaminen.....	11
3	RIKOSPROSESSI	13
3.1	Esitutkinta.....	13
3.2	Syyteharkinta.....	16
3.3	Oikeudenkäynti & täytäntöönpano.....	18
4	TUNNUSTAMISEN MERKITYS MENETTELYTAVAN VALINNASSA.....	20
4.1	Rikosasioiden sovintomenettely	20
4.2	Kirjallinen menettely	21
4.3	Syyteneuvottelumenettely	22
4.3.1	Syyteneuvottelun tarkoitus.....	23
4.3.2	Syyteneuvottelun soveltamisala	24
4.3.3	Syyteneuvottelun kulku	24
4.3.4	Syyttämättäjättäminen.....	29
5	TUNNUSTAMINEN RANGAISTUKSEN LIEVENTÄMISPERUSTEENA	31
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	36
7	POHDINTA.....	40
	LÄHTEET.....	42

LYHENTEET

EIT	Euroopan ihmisoikeus tuomioistuin
ETL	Esitutkintalaki 805/2011
HE	Hallituksen esitys
KKO	Korkein oikeus
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö
OK	Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4
RL	Rikoslaki 19.12.1889/39
ROL	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689
VKSV	Valtakunnansyyttäjänvirasto

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni käsittelee syyteneuvottelumenettelyn tuomia muutoksia tunnustamisen merkitykseen. Työssä nousee esiin erityisesti tunnustamisen merkitys rangaistuksen lieventämisperusteena sekä tunnustettujen rikosten käsittelytapa. Tunnustamisella tarkoitetaan asianosaisen ilmoitusta siitä, että joku hänelle epäedullinen seikka on tosi (Lappalainen 2007, 495). Tunnustamisen merkitys ennen syyteneuvottelun käyttöönottoa on ollut hyvin vähäinen, mikä selviää tilastokeskuksen tutkimuksista (Lappi-Seppälä., Niemi. & Hinkkanen 2014, viitattu 26.1.2015, 363 ja 365). Syyteneuvottelun tarkoituksena on lisätä tunnustamishalukkuutta tarjoamalla vastineeksi tunnustuksesta lievempää tuomiota.

Syyteneuvottelu on yksi rikosvastuuhuojennuksen keinoista, jossa yhteiskunta rajoittaa täysimääräisen rikosvastuun toteutumista vastaajan myönteisen toiminnan, esimerkiksi tunnustuksen, perusteella. Syyteneuvottelulla tarkoitetaan menettelyä, jossa rikoksesta epäilty voi tunnustamalla saada lievemmän rangaistuksen tai jokin teko voidaan rajata kokonaan pois rikosvastuun piiristä eli jokin teko voidaan jättää kokonaan tutkimatta tai selvitetty rikos tuomitsematta, mikäli vastaaja tunnustamalla auttaa jonkin toisen, merkittävämmän, rikoksen selvittämisessä. (Oikeusministeriö 2014b, viitattu 11.12.2014; Linna 2014, 117.)

Syyteneuvottelumenettelyn käyttöönotolla on tarkoitus lisätä tunnustamisen merkitystä mutkikkaissa oikeustapauksissa, erityisesti laajoissa talousrikoksissa, joiden käsittelyajat ovat pitkiä. Tavoitteena on nopeuttaa rikosasioiden käsittelyä ja kohdentaa viranomaisresurssit järkevästi sekä tehostaa viranomaisten toimintaa. Syyteneuvottelua koskevat säädökset ovat astuneet voimaan 1.1.2015. Muutoksia on tullut esitutkintalakiin, rikoslakiin ja lakiin oikeudenkäynnistä rikosasioissa. (Oikeusministeriö 2014b, viitattu 11.12.2014).

Pohdin työssäni tunnustamisen merkitystä sekä tavanomaisessa rikosprosessissa että keveämissä menettelymuodoissa. Rajasin työni koskemaan ainoastaan syytetyn tunnustusta, sillä se on yleisin tapa tunnustaa ja mielestäni rajaus on sopiva työn tavoitteen kannalta. Työn tavoitteena on nostaa esille tunnustamisen merkitys rangaistuksen määrään sekä menettelytavan valintaan. Tarkoituksena on tuoda esiin, millainen tunnustamisen merkitys on ollut ennen vuoden 2015 lakimuutosta ja mikä on tunnustamisen arvo nykyään.

Kiinnostukseni aihetta kohtaan heräsi lukiessani uutisen syyteneuvottelumenettelyn sisällyttämisestä Suomen lainsäädäntöön. Lisäksi aihetta miettiessäni törmäsin useisiin mediassa käytyihin keskusteluihin siitä, ovatko tunnustamista koskevaan lainsäädäntöön tulevat muutokset oikeudenmukaisia. Itselläni oli etukäteen melko selkeä linja, että työ tulee olemaan rikosoikeudellinen, joten kyseinen aihe tuntui hyvältä valinnalta sen ajankohtaisuuden ja oman mielenkiinnon vuoksi.

Työssä pyritään tuomaan mahdollisimman selkeästi esille, mitkä ovat syyteneuvottelumenettelyn tuomat keskeisimmät lisäykset/muutokset tunnustamista koskevaan lainsäädäntöön. Tutkimuskysymykset, joilla tavoitteeseen pyritään, ovat seuraavat:

- 1) Miten tunnustaminen vaikuttaa rikosprosessin kulkuun?
- 2) Mikä on syyteneuvottelu ja milloin sen käyttäminen on mahdollista?
- 3) Mikä on tunnustamisen merkitys, kun asia käsitellään keveämmissä menettelymuodoissa?
- 4) Mikä merkitys tunnustamisella on/on ollut rangaistuksen lieventämisperusteena?

Olen rakentanut työni siten, että kerron ensin todistelusta ja tunnustamisesta yleisesti, minkä jälkeen tuon esille tavanomaisen rikosprosessin kulun ja tunnustamisen merkityksen rikosprosessissa. Nostan esiin, kuinka rikosasiat käsitellään tavanomaista rikosprosessia keveämmissä menettelymuodoissa, kirjallisessa menettelyssä ja syyteneuvottelumenettelyssä. Lopuksi pohdin tunnustamisen roolia rangaistuksen lieventämisperusteena sekä aiemman että voimassa olevan lainsäädännön mukaan.

Työni on lainopillinen ja teoreettinen. Pohdin sekä työn suunnittelu- että kirjoitusvaiheessa toisiko haastattelut lisäarvoa ja uutta näkökulmaa työhön, mutta lopulta päätin pohjata työni vain kirjalliseen materiaaliin. En kokenut järkeväksi sisällyttää haastatteluja työhöni, sillä tunnustamista koskevat muutokset ovat sisältyneet lainsäädäntöön vasta vuoden 2015 alusta, eikä käytännön kokemusta syyteneuvottelumenettelystä ja tunnustamisen vaikutuksista kyseistä menettelyä käytettäessä vielä ole, joten haastatteluiden anti olisi ollut pääasiassa spekulointia. Käytännön kokemukset tunnustamisen vaikutuksista ovat mielestäni hyvä jatkotutkimusaihe, kunhan menettely on otettu kunnolla käyttöön.

Päälähteenä työssäni on lainsäädäntö, hallituksen esitykset, oikeuskirjallisuus ja aiheesta kirjoitetut artikkelit sekä oikeuskäytäntö ennen syyteneuvottelun käyttöönottoa. Työni kannalta oleellimmat lait ovat laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, oikeudenkäymiskaari, rikoslaki ja hallituksen esitys

syyteneuvottelusta ja perustellusta syyttämättäjäättämisestä. Lähdeaineisto syyteneuvottelumenetelyä koskien oli melko niukkaa, sillä oikeuskäytäntöä ei vielä juurikaan ole.

2 TODISTELU SUOMEN LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ

2.1 Vapaa todistusteoria

”Oikeuden tulee, harkittuaan huolellisesti kaikkia esiin tulleita seikkoja, päättää, mitä asiassa on pidettävä totena (Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4 17:2.1 §).” Säännöksestä ilmenevät Suomessa nykyään noudatettavan vapaan todistusteorian kaksi osatekijää, vapaa todistelu sekä vapaa todistusharkinta. Vapaa todistelu tarkoittaa, että asianosaisilla on oikeus esittää näyttöä eri todistuskeinoin ilman rajoituksia. Vapaata todistusharkintaa käyttäessään tuomioistuin arvioi vapaasti, ilman harkintavaltaa säänteleviä määräyksiä, kuinka suuri todistusvoima esitetyillä todisteilla katsotaan olevan. Todistelusta säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvussa. (Lappalainen 2007, 491.)

Suomessa on siirrytty vapaan todistusteorian käyttöön lain tasolla vuonna 1948. Tätä ennen on noudatettu vuoden 1734 todistuslainsäädäntöä, legaalista todistusteoriaa. Ennen todistuslainsäädännön muutosta vuonna 1948 laissa säädettiin sitovin määräyksiin kunkin todisteen näyttöarvosta. Laki määräsi tällöin myös sen, millainen näyttö oli katsottava täydeksi näytöksi, eikä kaipa lisätodistelua. Myös tuomarin todistusharkinta oli sidottua, eikä todisteiden merkitys ollut vapaasti harkittavissa. (Lappalainen 2007, 492.)

Todistelua koskevia säädöksiä ei ole uudistettu kattavasti vuoden 1948 jälkeen, vaikka useita yksittäisiä uudistuksia vuosien varrella onkin tehty. Säädöksiä on tarkoitus päivittää niin, että ne pysyvät vastaamaan paremmin nykypäivän tarpeisiin. Todistelua koskien on vireillä hallituksen esitys 46/2014 vp todistelusäännösten uudistamiseksi. (Oikeusministeriö 2014a, viitattu 22.2.2015.)

Vapaa todistelu ei kuitenkaan toteudu Suomessa aivan täysimääräisenä, sillä oikeudenkäymiskaareissa säädetään myös vapaan todistelun rajoituksista (Lappalainen 2007, 492). Yhtenä vapaan todistusteorian rajoituksena voidaan pitää esimerkiksi sitä, että kaikki todisteet tulee lähtökohtaisesti ottaa vastaan vasta pääkäsittelyssä (OK 17.8a §). Vain pääkäsittelyssä esitettyä aineistoa tulee pitää laillisena oikeudenkäyntiaineistona, mikä huomioidaan tuomiota annettaessa (OK 24.2 § ja ROL 11:2 §). Vapaata todistelua on rajoitettu myös prosessiekonomisista syistä. Tuomioistuin ei tule ottaa vastaan sellaista todistelua, joka on asiaan vaikuttamatonta, muun todistelun

vuoksi tarpeetonta tai jos todistelu on korvattavissa pienemmin kustannuksin tai vähemmällä vaivalla hankittavin todistein. (OK 17:7 §; Lappalainen 2007, 493.)

En tule käsittelemään työssäni todistelulainsäädännön muutosta kovin kattavasti vaan perehdyn tarkemmin vain yhteen todistelumuotoon, tunnustamiseen. Tunnustamisesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun lisäksi myös muun muassa rikoslaissa ja laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa. Tunnustamista koskeva lainsäädäntö on ollut muutospaineen alaisena jo useamman vuoden ajan, joten tuon työssäni esille vuoden 2015 alusta lakiin sisältyneet muutokset. Pohdin tunnustamisen merkitystä todistelukeinona. Kiinnitän huomiota tunnustamisen merkitykseen sekä rangaistuksen lieventämisperusteena että menettelytavan valinnassa.

2.2 Tunnustaminen

Tunnustamisella tarkoitetaan asianosaisen ilmoitusta siitä, että joku hänelle epäedullinen seikka on tosi (Lappalainen 2007, 495). Asianosaisena voidaan pitää uhria, syytettyä tai syyttäjää. Raja tutkimukseni koskemaan vain syytetyn tunnustusta. Tunnustaminen on käytännön tuomarityössä muodostuneen käsityksen mukaan eniten käytetty todistelukeino rikosprosessissa. Tarkkaa tilastoa tunnustamisen määrästä todistelukeinona ei kuitenkaan ole löydettävissä. Tutkiminen on haasteellista, koska noin puolessa käräjäoikeudessa käsiteltävistä asioista on kyse useammasta kuin yhdestä syytekohtasta tai samassa syytekohtassa voi olla useampia syytettyjä. Lahden mukaan edellä mainitun perusteella on mahdotonta muodostaa tarkkaa prosentuaalista määrää tunnustamisen yleisyydestä, mutta hän uskoo, että enemmistö käräjäoikeudessa käsitellyistä rikosasioista perustuu vastaajan tunnustamiseen. (Lahti 2015, viitattu 26.1.2015.)

Syytetty voi tunnustaa joko koko teon tai vain osan syytteen teonkuvauksessa määritellystä teosta. Syytetty ei kaikissa tapauksissa halua tai osaa tuoda ilmi näkemystään syyllisyyskysymykseen liittyen esitutkinnan tai oikeudenkäynnin aikana. Syynä tähän voi olla muun muassa muistamattomuus, joka voi johtua esimerkiksi voimakkaasta humalatilasta, tai haluttomuudesta edistää oman syyllisyyskysymyksen ratkaisemista. Syytetyn vaikenemista tai sitä, ettei hän kiellä tekoa, josta häntä syytetään, ei saa katsoa tunnustukseksi. Tunnustaminen on aina vapaaehtoista. (Lahti 2015, viitattu 26.1.2015.)

Tunnustamisen merkityksen muutoksesta on keskusteltu jo usean vuoden ajan. Tarve tunnustamista koskevan lainsäädännön muutokselle tuntuu olevan selkeä. Oikeudenkäynnit ovat venyneet todella pitkiksi, etenkin useiden talousrikosten kohdalla. Muutospainetta on luonut myös viranomaisten resurssipula. Tunnustamista koskevien muutosten sisältyminen lainsäädäntöön on ollut kaivattua nopeuttamaan rikosprosessia ja täten luovuttamaan lisää resursseja viranomaisten käyttöön.

Suomen lainsäädäntöön on tullut joitakin muutoksia ja lisäyksiä tunnustamisen merkitystä koskien vuoden 2015 alusta ns. plea bargaining menettelyn eli syyteneuvottelumenettelyn tullessa osaksi Suomen oikeuskäytäntöä. Muutoksia on tullut muun muassa esitutkintalain ja rikoslain säädöksiin. Muutokset koskevat muun muassa esitutkinnan rajoittamista ja lopettamista tunnustuksen perusteella, tunnustamista rangaistuksen lieventämisperusteena sekä tunnustamisen merkitystä menettelytavan valinnassa.

Tunnustamisen sitovuudesta ja tunnustuksen peruuttamisen mahdollisuutta koskevista seikoista säädetään oikeudenkäymiskaareissa. Oikeudenkäymiskaaren tunnustamista koskeviin säädöksiin ei ole tullut muutoksia syyteneuvottelun käyttöönoton myötä. Tunnustusta voidaan pitää sitovana ainoastaan silloin, mikäli tunnustus on annettu vapaaehtoisesti. Lausumasta tulee selkeästi ilmetä tunnustamistahto. (Lappalainen 2007, 497.) Tunnustaminen sitoo sen antanutta, mikäli asia on sellainen, missä sovinto on sallittu (OK:17.4.1 §). Tällaista asiaa kutsutaan dispositiiviseksi asiaksi. Tunnustaminen tällaisissa asioissa tekee asian riidattomaksi, eikä muuta todistelua asian toteen näyttämiseksi tarvita (Lappalainen 2007, 495). Sen sijaan indispositiivisissa asioissa eli sovinnon kieltävissä riita-asioissa tai rikosasioissa on tunnustusta pidettävä todisteena, jonka merkityksen tuomioistuimien arvioi vapaan todistusharkinnan periaatteen mukaisesti (OK 17.4.2 §). Vaikka tuomioistuimien harkitsee tunnustamisen merkityksen indispositiivisissa asioissa aina tapauskohtaisesti, voidaan tunnustuksella katsoa olevan merkittävä todistusvoima myös rikosasiassa. Tunnustusta kutsutaankin usein nimityksellä ”todisteiden kuningatar” (Lappalainen 2007, 499). Yleensä tunnustaminen katsotaan myös rikosasioissa riittäväksi näytöksi, jos tunnustamista vastaan puhuvaa näyttöä ei ole tullut esille. Vakavissa rikoksissa, joihin esimerkiksi henkirikos lukeutuu, tulee syyttäjän tai asianomistajan aina esittää lisänäyttöä, jotta vältetään väärät tuomiot. Tunnustuksen oikeusvaikutukset ovat erilaiset riippuen asian laadusta. (Lahti 2015, viitattu 26.1.2015.)

3 RIKOSPROSESSI

Rikosprosessia käsittelevässä osiossa tuon esiin, kuinka tavanomainen rikosprosessi etenee ja miten vastaajan tunnustus rikosprosessin eri vaiheissa vaikuttaa rikosprosessin kulkuun. Koin työni tavoitteen kannalta tärkeäksi tuoda esiin tavanomaisen rikosprosessin kulun, jotta lukijalle muodostuu käsitys siitä, kuinka kevennetty menettely eroaa tavanomaisesta rikosprosessista. Rikosprosessilla tarkoitetaan menettelyä, jossa rikoksesta epäillylle vaaditaan rangaistusta, kun epäilään rikoksen tapahtuneen. Tarkoituksena on siis rikosvastuun toteuttaminen, joka on syyttäjän päätehtävä. (Virolainen 2007, 62.) Rikosvastuun toteuttamisen edellytyksenä on, että pystytään näyttämään toteen vastaajan eli rikoksesta epäillyn syyllisyys syytteen teonkuvauksessa määritellyn tekoon. Todistelukeinoja on useita, mistä tunnustaminen on käytännössä kaikista yleisin. (Lahti 2015, viitattu 26.1.2015).

Rikosprosessin määritelmään katsotaan suppeassa mielessä sisältyväksi vain rikosasioiden oikeudenkäynti, mutta laajasti asiaa tarkasteltaessa siihen voidaan laskea kuuluvaksi oikeudenkäynnin lisäksi myös sitä edeltävät vaiheet, esitutkinta ja syyteharkinta. (Virolainen 2007, 62.) Rikosprosessin voidaan katsoa muodostuvan neljästä päävaiheesta, joita ovat:

- 1) esitutkinta
- 2) syyteharkinta
- 3) oikeudenkäynti sekä
- 4) rangaistuksen täytäntöönpano (Virolainen & Pölonen 2003, 14).

3.1 Esitutkinta

Mikä on esitutkinnassa annetun tunnustuksen merkitys Suomen lainsäädännön mukaan? Mitkä seikat tunnustuksen merkitykseen vaikuttavat? Onko asian laadulla tai tunnustuksen hankintatavalla merkitystä? Täytyykö syytetyn avustajan olla läsnä tunnustusta annettaessa?

Esitutkinnalla tarkoitetaan selvityksen hankkimista tapahtuneeksi epäillystä rikoksesta. Esitutkinnan tavoitteena on helpottaa seuraavia rikosprosessin vaiheita, syyteharkintaa ja oikeudenkäyntiä, hankkimalla todistusaineistoa. (Helminen, Lehtonen & Virolainen 2002, 14.) Todisteena voi toimia esimerkiksi tunnustus, jonka oikeusvaikutukset ovat erilaiset riippuen asian laadusta. Tunnustus

annetaan pääsääntöisesti pääkäsittelyssä, mutta se on mahdollista ja suotavaa antaa jo esitutkin-
nan aikana, jotta rikosprosessin kulku nopeutuu ja esitutkintaa ei tarvitse suorittaa täysimääräisenä.

Esitutkinnaissa annetun tunnustuksen merkitys arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Tunnustaminen
sovinnon sallivissa eli dispositiivisissa asioissa tekee asian riidattomaksi, eikä muuta todistelua
asian toteen näyttämiseksi tarvita (OK 17:4.1 §; Lappalainen 2007, 495). Tunnustusta voidaan siis
tällaisissa asioissa pitää sitovana. Indispositiivisissa asioissa eli rikosasioissa tai riita-asioissa,
jossa sovinto ei ole mahdollinen, tuomioistuin harkitsee tunnustamisen merkityksen tapauskohtai-
sesti ja arvioi, kuinka suuri arvo tunnustuksella katsotaan todisteena olevan (OK 17.4.2 §). Esitut-
kinnassa annettua todistetta ei voida siis automaattisesti pitää todisteena pääkäsittelyssä.

Esitutkintaa johtaa pakkokeinolain (806/2011) 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu tutkinnanjohtaja, joka on
pääsääntöisesti poliisi. Tutkinnanjohtajana voi poliisin sijaan toimia myös syyttäjä, esimerkiksi po-
liisimiehen tekemässä rikoksessa, mikäli asiaa ei käsitellä rangaistusmääräys- tai rikesakkomenet-
telystä. (Esitutkintalaki 22.7.2011/805 14.2 §; Tolvanen & Kukkonen 2011, 5.)

Tutkinnanjohtajan toimintaa esitutkintavaiheessa säätelee esitutkinna toimittamisvelvollisuus eli
esitutkintapakko. Esitutkinta on toimitettava, jos on syytä epäillä, että on tapahtunut rikos. (ETL
3:3 §.) Pääsääntönä toimivasta esitutkintapakosta on mahdollista poiketa esitutkintaa rajoittamalla.
Sekä tavanomaisessa rikosprosessissa että syyteneuvottelumenettelyssä syyttäjän on mahdollista
rajoittaa esitutkintaa tutkinnanjohtajan esityksestä. (ETL 3:10.1 §; HE 58/2013vp, 35). Esitutkinna
rajoittamisella tarkoitetaan sitä, että syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä määrätä, ettei esitut-
kintaa toimiteta ollenkaan tai se keskeytetään. Aiemman lainsäädännön mukaan esitutkinna ra-
joittaminen on ollut mahdollista, mikäli syyttäjä tulisi jättämään syytteen nostamatta, eikä yleinen
tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista. (ETL 3:10.1 §; VKS:2007:2.) Vuoden 2015 alusta,
syyteneuvottelun käyttöönoton myötä, esitutkintalakiin on sisältynyt uusi säädös koskien rajoitta-
mispäätöksiä. Nykyään esitutkintalaissa säädetään, että rajoittamispäätös on mahdollista tehdä
myös tunnustuksen seurauksena, kuitenkin asian laatu huomioon ottaen. (ETL 10a.1 §.)

Esitutkinna aikana tehdyllä tunnustuksella voi olla vaikutusta asian käsittelytapaan. Ennen pää-
käsittelyä tunnustettu rikos voidaan käsitellä tavanomaista oikeudenkäyntiä keveämmässä menet-
telystä. Vuodesta 2006 asti tunnustus on antanut mahdollisuuden kirjallisen menettelyn käytölle.
Nykyään tunnustetut rikokset on mahdollista käsitellä myös syyteneuvottelumenettelyä käyttäen,
joka on tullut mahdolliseksi vuoden 2015 alusta.

Suomessa ei ole olemassa täsmällisiä säädöksiä siitä, kuinka sitovaksi esitutkinnassa annettu tunnustus katsotaan. Tunnustuksen merkitys arvioidaan aina tapauskohtaisesti, mikäli tunnustus peruutetaan pääkäsittelyssä. Rikoksesta epäillyllä on oikeus olla myötävaikuttamatta rikoksen selvittämiseen, josta häntä epäillään (ETL 4:3 §).

”Asianosaisella on oikeus käyttää valitsemaansa avustajaa esitutkinnassa. Asianosaiselle on ennen hänen kuulemistaan kirjallisesti ilmoitettava mainitusta oikeudesta, jollei asia ole suppeassa esitutkinnassa käsiteltävä. Rikoksesta epäillylle oikeudesta on kirjallisesti ilmoitettava viipymättä, kun hän menettää vapautensa kiinniottamisen, pidättämisen tai vangitsemisen yhteydessä. Esitutkintaviranomaisen on muutenkin selvitettävään rikokseen, rikoksen selvittämiseen ja asianosaisen henkilöön liittyvät seikat huomioon ottaen huolehdittava siitä, että asianosaisen oikeus käyttää avustajaa tosiasiallisesti toteutuu hänen sitä halutessaan.” (ETL 4:10 §).

Jokaiselle rikoksesta epäillylle tulee tarjota oikeutta avustajaan esitutkinnan aikana, mikäli tunnustusta aiotaan käyttää todisteena pääkäsittelyssä. Tämä käy ilmi muun muassa useasta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeustapauksesta. Jos epäillylle ei ole tarjottu mahdollisuutta avustajaan, ei epäillyn esitutkinnassa antamaa tunnustusta ole oikeuskäytännön perusteella mahdollisuutta käyttää merkittävänä todisteena, mikäli tunnustus myöhemmin peruutetaan. (Panovits v. Kypros, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 11.12.2008, Finlex; Salduz v. Turkki, EIT 27.11.2008, Finlex; Plonka v. Puola, EIT 31.3.2009, Finlex; KouHO 8.5.2012, R 11/1036, Itä-Suomen hovioikeus.) Vaikka avustajaa olisi tarjottu ja epäilty olisi siitä kieltäytynyt, on mahdollista, että tunnustusta ei siitä huolimatta voida pitää pätevänä todisteena. Avustajan käytöstä on informoitava yksiselitteisellä ja ymmärrettävällä tavalla, niin että epäilty ymmärtää avustajan käytön tai siitä kieltäytymisen merkityksen. Tämä käy ilmi muun muassa tapauksesta Plonka v. Puola 2009.

Syyteneuvottelumenettelyn tarkoituksena on saada tunnustus mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jo esitutkinnan aikana, jotta saavutetaan mahdollisimman suuri prosessiekonominen hyöty. Kyseisessä menettelyssä on erityisen tärkeää noudattaa tarkasti esitutkintalain säädöksiä avustajan käyttöön liittyen. Jos epäilty luopuu oikeudestaan avustajaan esitutkinnan aikana, tulee tälle todistettavasti tuoda ilmi oikeutensa avustajan käyttöön ja dokumentoida avustajan käytöstä luopuminen. Syyteneuvottelumenettelyssä vastaajan tulee pääsääntöisesti käyttää avustajaa. (HE 58/2013vp, 35.)

3.2 Syyteharkinta

Syyttäjän tulee toimittaa esitutinnan jälkeen syyteharkinta, jonka aikana hän pohtii, onko epäillyn syyllisyyden tueksi riittävästi näyttöä (Rautio 2012, 416). Syyteharkinnan kestolle ei ole laissa määritetty enimmäiskesto, mutta ylimmän syyttäjäviranomaisen toimesta tavoitteeksi on asetettu kuuden kuukauden määräaika. (Virolainen & Pölonen 2004, 94–95.) Ripeä toiminta on tärkeää asianosaisten oikeusturvan takaamiseksi, sillä asian selvittäminen on varmempaa, mikäli se selvitetään välittömästi epäillyn rikoksen tapahduttua, sillä tapahtumat ovat tällöin paremmin asianosaisten sekä mahdollisten todistajien muistissa. (Rautio 2012, 417.)

Syyteharkinta koostuu kolmesta vaiheesta. Ensimmäinen ja tärkein vaihe on päätös siitä, riittääkö näyttö syytteen nostamiseen. Syyttäjä tekee ratkaisunsa näytön riittävydestä poliisilta saamansa esitutkinta-aineiston perusteella. Syytekynnyksen katsotaan ylittyneen, mikäli epäilty tullaan tuomitsemaan rikoksesta 75 prosentin todennäköisyydellä. Syytekynnyksen ylittyminen on usein selkeää tunnustetuissa tapauksissa tai tapauksissa, joiden tukena on vahvaa teknistä näyttöä. Mikäli syyttäjä katsoo näytön liian vähäiseksi, eikä syytekynnys näin ollen ylity, tulee syyte jättää nostamatta. (Frände 2012a, 534.)

Jos syyttäjä katsoo epäillyn syyllisyyden tueksi olevan riittävästi näyttöä, tulee syyte lähtökohtaisesti nostaa. Syyttäjä on velvollinen nostamaan syytteen epäilystä rikoksesta, jos teko on laissa säädetty rangaistavaksi, syyteoikeus ei ole vanhentunut ja epäillyn syyllisyys on todennäköistä (ROL 1:6.1 §). Mikäli syyttäjä ei ole velvoitettu nostamaan syytettä, on syyttämättäjättämispäätös eli syytteen nostamatta jättäminen mahdollista tietyin edellytyksin, joita käsitellen tarkemmin aluvuossa 4.3.4 (Rautio 2012, 416).

Syyttäjän tulee arvioida syyteharkinnan aikana kykeneekö hän käytettävissä olevan aineiston avulla osoittamaan, että epäilty on todennäköisesti syyllistynyt rikokseen. Lisäksi syyttäjän tulee harkita, onko langettava tuomio todennäköinen hänen keräämänsä näytön perusteella. (Frände 2012a, 534.) Joissakin tapauksissa syyttäjä voi vaatia poliisia suorittamaan lisätutinnan, mikäli esitutkintaa ei ole hänen mielestään toteutettu asian vaatimalla tavalla. Vakavissa tapauksissa, kuten tapossa tai ryöstössä, lisäselvitys tehdään hyvin herkästi kun taas osa lievemmistä rikoksista, kuten näpistys, vaatii sen, että lisänäyttö on helposti saatavilla. Lisätutkinta on mahdollinen esimerkiksi silloin, jos aiemmin annettu tunnustus peruutetaan ja lisätutkinta koetaan tarpeelliseksi (Frände 2012a, 534–535.)

Syyteharkinnan toisessa vaiheessa, syyttäjän katsoessa asiassa toimitetun riittävän selvityksen, tulee syyttäjän pohtia tapauksen vaihtoehtoisia asiainkulkuja, eikä tyytyä vain poliisin tai vastaajan antamiin käsityksiin tapahtumankulusta (Frände 2012a, 535). Syyttäjän tulee noudattaa tasapuolisuutta eli niin sanottu objektiviteettiperiaate velvoittaa syyttäjää. Objektiviteettiperiaatteen mukaan syyttäjä ei saa keskittyä vain rikoksesta epäillyn syyllisyyden toteennäyttämiseen, vaan syyttäjän tulee nostaa esiin myös rikoksesta epäillylle edulliset seikat sekä todisteet. (Rautio 2012, 416.) Tavoitteena ei ole langettava tuomio vaan oikeudenmukainen ratkaisu ja rikosvastuun toteutuminen (Linna 2012, 304). Syyttäjän tulee huolehtia myös epäillyn oikeusturvan toteutumisesta. Objektivisuusvaatimus on esitutkinnan ja syyteharkinnan aikana oikeudenkäyntivaihetta korkeampi, sillä näissä vaiheissa syyttäjällä ei vielä ole asianosaisen asemaa epäillyn vastapuolella. Syytteen nostamisen jälkeen syyttäjältä tulee rikosasian asianosainen ja epäillyn vastapuoli. (Virolainen & Pölönen 2004, 87–91.) Syyttäjän on harkittava vaihtoehtoisia hypoteeseja eli tapahtumakulkua niin sanotun tuomitsemiskynnyksen vuoksi. Tuomitsemiskynnyksen ylittyminen vaatii, että epäillyn syyllisyydestä ei jää varteenotettavaa epäilyä eli mikään toinen selitysmalli tapahtumien kulusta ei selitä tapahtumien kulkua niin, että epäillyn syyllisyydestä jäisi epäilyksiä. Syyttäjän tulee siis syyteharkinnan toisen vaiheen aikana varmistua siitä, että langettava tuomio on vapauttavaa todennäköisempi. (Frände 2012a, 535.) Mikäli syyttäjä on epävarma näyttökynnyksen riittävydestä kahden ensimmäisen vaiheen perusteella, jätetään syyte useimmiten nostamatta. Syytteen nostaminen on kuitenkin mahdollista, jos syyttäjä katsoo objektiivisin perustein, että oikeudenkäynnin aikana pystytään hankkimaan vahvempi näyttö epäillyn syyllisyyden tueksi kuin syyteharkintavaiheessa. (Frände 2012b, 353.)

Syyteharkinnan kolmantena vaiheena voidaan pitää syytteen nostamista (Frände 2012a, 536). Syyttäjä nostaa syytteen toimittamalla haastehakemuksen käräjäoikeuden kansliaan. Syyttäjä saa nostaa syytteen itse tuomioistuimen antamalla luvalla tai kirjallisen menettelyn ollessa kyseessä omalla luvallaan. Rikosasian katsotaan tulleen vireille hakemuksen saapuessa käräjäoikeuden kansliaan tai syyttäjän antaessa haasteen, silloin kun haaste annetaan tiedoksi haasteen vastaanottajalle. (ROL 5:1.1-2 §.)

Syyttäjän allekirjoittamasta haastehakemuksesta tulee ilmetä asianomistajan, vastaajan ja heidän edustajiensa nimet ja yhteystiedot, syytteenalainen teko, tekopaikka ja – aika sekä rikos, johon syyttäjä katsoo vastaajan syyllistyneen. Lisäksi tulee käydä ilmi rangaistus- ja menettämiskaavat.

mukset ja perusteluna käytettävät lainkohdat, syyttäjän ajamat asianomistajan vaatimukset, syyttäjän todisteet ja tieto siitä, mitä hän kullakin todisteella aikoo toteennäyttää, ylimääräinen tieto, jota syyttäjän on tarkoitus käyttää näyttönä ja sen perusteet, syytteen nostamisen edellytyksenä oleva pyyntö taikka sitä koskeva määräys tai suostumus sekä seikat, joihin tuomioistuimen toimivalta perustuu, ellei toimivalta muutoin ilmene haastehakemuksesta. Syyttäjän tulee haastehakemuksen yhteydessä tai viipymättä syytteen nostamisen jälkeen toimittaa tuomioistuimelle esitutkintapöytäkirja, kirjalliset todisteet ja todistelussa käytettävät esineet sekä muut asian käsittelyssä tarvittavat asiakirjat. (ROL 5:3-4 §.) Haastehakemuksesta tulee ilmetä myös vastaajan antama tunnustus, mikäli tunnustus on annettu.

Syytettyä kehoitetaan vastaamaan käräjäoikeuden antamaan haastehakemukseen joko kirjallisesti tai suullisesti (ROL 5:9.1 §). Kirjallinen lausuma on tarpeeton, jos syytetty on haastehakemuksen mukaan tunnustanut teon/teot. Valmisteluistunto on yleensä tarpeeton tunnustetuissa teoissa, jolloin vastaaja haastetaan vastaamaan syytteeseen suoraan pääkäsittelyssä. (Lahti 2015, Viitattu 26.1.2015.) Haasteessa syytettyä kehoitetaan ilmoittamaan oma kanta häntä vastaan esitettyihin vaatimuksiin, vaatimusten kiistämisen perusteet sekä todisteet, joihin hän vetoaa (ROL 5:9.2 §). Tarkoituksena on siis selvittää tunnustaako syytetty edelleen tekonsa vai voidaanko tunnustus katsoa peruutetuksi.

3.3 Oikeudenkäynti & täytäntöönpano

Mikäli syyte nostetaan, on syyttäjä päävastuussa asian selvittämisestä tuomioistuimessa. Syytteen nostamisen myötä syyttäjältä tulee rikosprosessin asianosainen (Rautio 2012, 416). Syyttäjä toimii siis oikeudenkäynnissä asianosaisena rikoksesta epäillyn vastapuolella ja ajaa usein myös asianomistajan eli rikoksen uhrin yksityisoikeudellista vaatimusta (Rautio 2012, 416). Syyttäjällä on oikeus rajata pääkäsittelyssä esittämänsä aineisto syytettä tukevan todistusaineiston esittämiseen, mutta tarpeen vaatiessa tulee syyttäjän saattaa epäillyn eduksi puhuvat todisteet tuomioistuimen tietoon. Epäillyn oikeusturvan toteutumisesta vastaa oikeudenkäyntivaiheessa syyttäjän sijaan tuomioistuin ja puolustus. (Virolainen & Pölonen 2004, 87–91.) Pääkäsittelyyn tulee kutsua syyttäjä, rikoksesta epäilty eli vastaaja, asianomistaja, mikäli syyttäjä ei aja hänen yksityisoikeudellista kannettaan, sekä oikeudenkäyntiavustaja ja tukihenkilö (ROL 4:15 §). Syyttäjän tulee olla läsnä pääkäsittelyssä (ROL 6: 2.1 §).

Syyttäjän on toimittava mahdollisimman taloudellisesti ja tämä näkyy erityisesti käsittelymuodon valinnassa. Syyttäjän tulee valita taloudellisesti edullisin käsittelymuoto mahdollisuuksien mukaan kussakin tapauksessa. Esimerkiksi tunnustetuissa ja muutoin selvissä tapauksissa tulee valita käsittelymuodoksi rangaistusmääräysmenettely, kirjallinen menettely tai syyteneuvottelumenettely täysipainoisen oikeudenkäynnin sijaan. (HE 58/2013vp, 12; Rautio 2012, 417).

Rikosprosessin viimeisenä vaiheena voidaan pitää tuomion täytäntöönpanoa. Rangaistuksista löytyy runsaasti lainsäädäntöä ja oikeuskirjallisuutta, mutta täytäntöönpanosta ei tietoa juurikaan löydy. Täytäntöönpanosta vastaavat rikosseuraamuslaitos sekä ulosottoviranomaiset. Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviin kuuluu vastata vankeusrangaistusten, tutkintavankeuden sekä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta kun taas sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta huolehtiminen kuuluu ulosottoviranomaisille ja oikeusrekisterikeskukselle. (Oikeusministeriö 2010, viitattu 11.10.2014; Laki rikosseuraamuslaitoksesta 27.11.2009/953 1:1 §.) Rikosseuraamuslaitos on toimivaltainen koko maassa (Laki rikosseuraamuslaitoksesta 1:1 §). Rangaistuksen täytäntöönpanoprosessin eteneminen riippuu määrätystä rangaistuksesta. En tule perehtymään työssäni täytäntöönpanoprosessiin tämän tarkemmin, sillä en koe sitä tarpeelliseksi työni tavoitteen kannalta, sillä tunnustamisen merkitys ei ylety täytäntöönpanoon asti.

4 TUNNUSTAMISEN MERKITYS MENETTELYTAVAN VALINNASSA

Tunnustamisella on merkitystä menettelytavan valintaan. Tunnustamisen seurauksena asia voidaan käsitellä vapaaehtoisessa sovintomenettelyssä, jolloin on mahdollista välttyä raskaalta oikeudenkäynniltä. Sovittelu ei kuitenkaan välttämättä vaikuta syyttäjän syyteoikeuteen. Vuodesta 2006 asti Suomessa on voitu käsitellä tunnustettuja rikoksia normaalia pääkäsittelyä keveämmässä menettelyssä, jota kutsutaan kirjalliseksi menettelyksi. Kirjallisen menettelyn käyttö ei kuitenkaan takaa automaattisesti lievempää rangaistusta, toisin kuin vuoden 2015 alusta käyttöön otettu syyteneuvottelumenettely, jossa syyttäjä sitoutuu vaatimaan rangaistusta lievemmän rangaistusasteikon mukaisesti. Eri menettelymuotojen käyttöön liittyy erilaisia vaatimuksia tunnustamisen lisäksi. Jokaisen menettelymuodon käyttöä harkittaessa otetaan huomioon menettelymuodon soveltuvuus juuri käsiteltävänä olevaan rikokseen. (Flinck 2013, 12; HE 58/2013 vp, 49–50; Linna 2012, 308; Virolainen ym. 2003, 416.) Käyn työssäni lyhyesti läpi sovintomenettelyn ja kirjallisen menettelyn ja keskityn laajemmin syyteneuvottelumenettelyn esittelyyn, sillä koen sen työni tavoitteen kannalta merkittäväksi, koska syyteneuvottelumenettelyn käyttöönotto on tuonut muutoksia tunnustamislainsäädäntöön.

4.1 Rikosasioiden sovintomenettely

Tunnustaminen ennen oikeudenkäyntiä voi tarjota mahdollisuuden sovintomenettelyyn. Rikosasioiden sovittelu on maksutonta palvelua, jossa pyritään sovintoon rikosasian osapuolten, rikoksesta epäillyn ja asianomistajan eli rikoksen uhrin, välillä. Sovittelua johtaa sovittelija, jonka tulee olla puolueeton. Sovittelu perustuu vapaaehtoisuuteen. Sovittelun tarkoituksena on käsitellä epäiltyä rikosta ja pyrkiä pääsemään yksimielisyyteen teon seurauksista sovittelun osapuolten kesken. (Flinck 2013, 12.) Syyteneuvottelussa sovinto yritetään sen sijaan saada syntymään syyttäjän ja rikoksesta epäillyn välillä. Sovintomenettelyyn soveltuvat rikokset ovat lieviä. Tavallisesti sovittelijana toimii vapaaehtoinen sovittelija (Flinck 2013, 12).

Sovittelusta säädetään laissa rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta (9.12.2005/1015). Sovittelu on ollut Suomessa mahdollinen vuodesta 2006 lähtien (Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta 9.12.2005/1015). Sovittelussa käsiteltävät rikokset arvioidaan sovitteluun so-

piviksi huomioiden rikoksen laatu ja tekotapa sekä rikosten osapuolten keskinäinen suhde. Sovittelu on mahdollinen vain, mikäli rikokseen liittyvät seikat kokonaisuutena arvioituna puoltavat sovittelua. (Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta 9.12.2005/1015 1:3.1 §.)

Sovittelun osapuolten välinen yhteisymmärrys ei automaattisesti vaikuta syyttäjän syyteoikeuteen (Virolainen ym. 2003, 416). Virallisen syytteenalaisissa rikoksissa syyttäjä voi pääsääntöisesti nostaa syytteen, vaikka asianomistaja ja rikoksesta epäilty olisivat päässeet asiassa sovintoon. Asianomistajarikoksissakaan sovinto ei välttämättä ole syyttäjää sitova, vaikka näin yleensä onkin. (Virolainen ym. 2003, 416–417.) Poikkeuksena on tapaus, jossa on useita epäiltyjä. Tällöin asianomistajan tulee luopua syytteestä kaikkia epäiltyjä kohtaan, ennen kuin sovinto kenenkään epäillyn ja asianomistajan välillä sitoo syyttäjää. (ROL 1:16.2 §.) Sovittelussa käsiteltävät rikokset ovat lieviä ja näin ollen sovinnon aikaansaaminen johtaa monesti myös virallisen syytteenalaisissa rikoksissa syyttäjän tekemään syyttämättäjättämispäätökseen niin sanotulla kohtuusperusteella (Virolainen ym. 2003, 420).

Tunnustaminen ja sen johdosta käyty sovintomenettely voi siis vaikuttaa syytteen nostamiseen asianomistajarikoksissa ja näin ollen sovinnon ansiosta raskaalta, kalliilta ja aikaa vievältä oikeudenkäynniltä voidaan välttyä. Jos syyttäjä päättää kuitenkin nostaa syytteen sovinnosta huolimatta, on tuomioistuimella mahdollisuus jättää tekijä kokonaan tuomitsematta rangaistukseen tai käyttää sovintoa rangaistuksen lieventämisperusteena (RL 6:12.4 §; RL 6:6.3 §; Virolainen ym. 2003, 420).

4.2 Kirjallinen menettely

Kirjallisella menettelyllä tarkoitetaan tavanomaista oikeudenkäyntiä keveämpää menettelyä, jossa suullista pääkäsittelyä ei toimiteta ollenkaan. Asia ratkaistaan siis pääkäsittelyä toimittamatta. (Linna 2012, 308.) Kirjallisen menettelyn etuna pidetään muun muassa sitä, että syyttäjän ja vastaajan ei tarvitse osallistua pääkäsittelyvaiheeseen, mikä säästää näin ollen syyttäjän resursseja muihin tehtäviin (Linna 2012, 308). Kirjallinen menettely on otettu Suomessa käyttöön vuonna 2006 ja tällä hetkellä noin kolmasosa rikosasioita käsitellään pääkäsittelyä toimittamatta kirjallisessa menettelyssä. Kirjallinen menettely on tarkoitettu lievien ja suhteellisen helposti selvitettävien rikosten selvittämiseen. Suurin osa kirjallisessa menettelyssä käsitellyistä rikoksista on liikenne rikoksia, erityisesti rattijuopumuksia. (Linna 2012, 307; Godzinsky 2010, 83.)

Kirjallinen menettely on mahdollinen, mikäli vastaaja tunnustaa rikoksen, josta häntä syytetään ja myös muut kirjallisen menettelyn edellytykset täyttyvät. Sekä vastaajan että asianomistajan täytyy suostua siihen, että asia käsitellään kirjallisessa menettelyssä suullista pääkäsittelyä toimittamatta. Vastaajan tulee olla täysi-ikäinen ja pääkäsittelyn toimittaminen tulee olla kokonaisuutena katsoen tarpeetonta. Kirjallinen menettely on mahdollinen vain tapauksissa, joissa syytteessä esitetystä rikoksesta on rangaistava korkeintaan sakolla tai kahdella vuodella vankeutta. (ROL 5a:1 §).

Mikäli esitutkinnan perusteella tai muutoin voidaan olettaa, että kirjallisen menettelyn edellytykset täyttyvät ja asia on mahdollista käsitellä kirjallisessa menettelyssä, kehoitetaan vastaajaa ilmoittamaan käräjäoikeudelle määräajassa, haasteen tai haastehakemuksen yhteydessä, suostuuko hän asian käsittelyyn kirjallisessa menettelyssä (ROL 5a:2 §). Kirjallisen menettelyn edellytysten täytyessä ratkaistaan asia pääsääntöisesti ainoastaan kirjallisen aineiston perusteella kansliakäsittelyssä. Tuomioistuimella on kuitenkin harkintavalta kirjallista menettelyä koskien ja asia voidaan käsitellä myös normaaliin tapaan, vaikka edellytykset kirjallisen menettelyn käytölle toteutuisivatkin. (Linna 2012, 308.) Mikäli asia käsitellään pääkäsittelyä toimittamatta kirjallisessa menettelyssä, on suurin mahdollinen rangaistus 9 kuukautta vankeutta. (ROL 5a:1 §.) Jos rikoksesta epäilty tuomitaan yli 6 kuukauden vankeusrangaistukseen, tulee hänelle varata tilaisuus suullisen lausuman antamiseen (ROL 5a:5 §). Kirjallisessa menettelyssä käräjäoikeudella on erityisestä syystä mahdollisuus varata asianosaiselle tilaisuus kirjallisen tai suullisen lausuman antamiseen (ROL 5a:3.1-2 §).

4.3 Syyteneuvottelumenettely

Syyteneuvottelumenettely eli niin sanottu syytteestä sopiminen otettiin käyttöön Suomessa vuoden 2015 alussa. Kyseinen menettely on uusi sovittelumuoto rikosprosessin keventämiseksi. Syyteneuvottelumenettelyssä rikoksesta epäilty voi tunnustamalla saada lievemman tuomion (HE 58/2013vp, 13). Syyteneuvottelu käydään rikoksesta epäillyn ja syyttäjän välillä. Menettely tulee olemaan uudentyyppinen, sillä Suomessa ei ole aikaisemmin ollut käytössä menettelyä, jossa syyttäjän ja rikoksesta epäillyn välillä syntynyt sovinto vaikuttaisi rangaistusvastuuseen (HE 58/2013vp, 5).

Syyteneuvottelu on yksi suomen kielen vastineista yleisesti käytetyille termeille plea bargain tai plea bargaining. Syyteneuvottelu voidaan määritellä useilla tavoilla, muun muassa seuraavasti: ” yhteiskunta rajoittaa rikosoikeudellisen vastuun täysimääräistä toteuttamista vastaajan (epäilty tai syytetty) myönteisen toiminnan perusteella”. Kyse on rikosvastuuhuojennuksesta, millä tarkoitetaan sitä, että yhteiskunta rajoittaa täysimääräisen rikosvastuun toteutumista. Syyteneuvottelu on vain yksi esimerkki huojennuksesta. Huojennuksena voidaan käsittää kaikki sellainen toiminta, jolla yhteiskunta puuttuu rikosvastuun toteuttamiseen. Yhteiskunnan myönteiseen suhtautumiseen rikosvastuuhuojennusta kohtaan vastaajan myönteisen toiminnan perusteella on monia syitä. Syyteneuvottelua koskien syinä voi olla esimerkiksi resurssisäästöt sekä viranomaisten työmäärässä että taloudellisesti. (Linna 2014, 117–118).

Rikosoikeudellisen vastuun huojentaminen on mahdollista joko rajaamalla tai lieventämällä rikosvastuuta. Rajaaminen tarkoittaa sitä, että jokin teko tai useita tekoja jätetään kokonaan rikosvastuun ulkopuolelle eli teon tutkinta joko lopetetaan tai selvitetystä rikoksesta annetaan syyttämättä jättämispäätös tai jätetään tuomitsematta rikoksesta. Lieventämisen seurauksena rikosvastuu sen sijaan toteutuu, mutta ei täysimääräisenä. Lieventäminen tarkoittaa siis sitä, että määrätty rangaistus tulee olemaan normaalirangaistusta alhaisempi. (Linna 2014, 118.)

4.3.1 Syyteneuvottelun tarkoitus

Rikosprosessi esitutkinnasta oikeudenkäyntiin on kallis ja aikaavievä menettely. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on antanut Suomelle useita ratkaisuja, joissa Suomen on katsottu syyllistyneen sopimusrikkomukseen oikeudenkäynnin viivästymisen johdosta (HE 58/2013vp, 9). Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen mukaan rikosasioiden käsittelyajat ovat pidentyneet lähivuosina. Suomessa rikosprosessin kokonaiskesto rikoksen tekopäivästä lainmukaiseen tuomioon on vuonna 2010 ollut keskimäärin noin 10 kuukautta. Puolet rikoksista saadaan selvitettyä kuudessa kuukaudessa. Vuoden aikana ratkaistaan kuitenkin noin 600 rikosta, joiden käsittely on kestänyt yli viisi vuotta. Suurin osa näistä rikoksista on talousrikoksia. (Lappi-Seppälä, T., Niemi, H. & Hinkkanen, V 2014, viitattu 17.9.2014.)

Syyteneuvottelumenettelyn sisällyttämällä lainsäädäntöön pyritään vaikuttamaan erityisesti laajojen talousrikosten käsittelyaikojen lyhentämiseen (HE 58/2013vp, 14). Syyteneuvottelun tarkoituksena on saada aikaan taloudellista säästöä keventämällä rikosprosessia yksittäistapauksissa,

mikäli syyteneuvottelun edellytykset täyttyvät. Syyteneuvottelumenettelyn avulla pyritään siihen, että viranomaisresurssit saadaan kohdistettua tarkoituksenmukaisesti oikeaan paikkaan. Tavoitteena on myös viranomaisten toiminnan tehostaminen sekä rikosprosessin joutuisuuden parantaminen niin esitutkinta-, syyteharkinta- kuin tuomioistuinvaiheessa. (HE 58/2013vp, 9.)

4.3.2 Syyteneuvottelun soveltamisala

Syyteneuvottelun ehdoton edellytys on rikoksesta epäillyn eli syytetyn tunnustaminen. Syyteneuvottelumenettely on mahdollinen, mikäli epäillystä rikoksesta on säädetty korkeintaan kuusi vuotta vankeutta, eikä rikos ole rikoslain 20 luvun 1, 3-6, 8 a ja 8 b §:ssä tai 21 luvun 4, 5 ja 7—15 §:ssä säädetty rikos (ROL 1:10.1 §). Syyteneuvottelumenettelyä ei siis voida soveltaa henkeen ja terveyteen kohdistuviin rikoksiin, eikä seksuaalirikoksiin, jotka loukkaavat itsemääräämisoikeutta tai kohdistuvat lapsiin (HE 58/2013vp, 1). Syyteneuvottelua voidaan käyttää kirjallista menettelyä laajemmin, sillä kirjallista menettelyä käytettäessä epäillystä rikoksesta säädetty rangaistus voi olla korkeintaan kaksi vuotta vankeutta kun taas syyteneuvottelua voi käyttää rangaistuksen ollessa korkeintaan sakkoa ja kuusi vuotta vankeutta. Syyteneuvottelun käyttäminen on mahdollista kaikkien rikosoikeudellisen vastuuiän saavuttaneiden vastaajien tapauksessa, jos laissa määrätyt edellytykset menettelyn käytölle täyttyvät (LaVM 5/2014vp, 5).

Syyteneuvottelumenettelyä ei ole tarkoitus käyttää kaikissa tunnustetuissa rikoksissa vaan menettelyn käyttö kohdistetaan rikoksiin, joissa menettely tarjoaa suurimmat kokonaistaloudelliset säästöt ja lyhentää käsittelyaikoja (HE 58/2013vp, 13). Syyteneuvottelu ei siis koske rutiinirikoksia. Esimerkiksi rattijuopumuksen tai muun helposti selvittävän rikoksen tunnustamisesta ei saa lievennystä rangaistukseen. Syyttäjä tekee päätöksen siitä sovelletaanko tapauksessa syyteneuvottelumenettelyä, mikäli laissa säädettyt edellytykset menettelyn käytölle täyttyvät (LaVM 5/2014vp, 4).

4.3.3 Syyteneuvottelun kulku

Syyteneuvottelumenettelyn tavoitteena on nopeuttaa rikosprosessin kulkua rajoittamalla esitutkintaa ja keventämällä oikeudenkäyntiä tunnustuksen seurauksena. Menettelyn avulla pyritään saamaan viranomaisresurssit tarkoituksenmukaiseen käyttöön ja tehostamaan viranomaisten toimintaa. (HE 58/2013vp, 12.) Syyttäjän rooli syyteneuvottelumenettelyssä on merkittävä. Syyttäjä on ainut viranomainen, joka on mukana menettelyn jokaisessa vaiheessa.

Rikosprosessin tavoitteena on rangaistusvastuun toteuttaminen ja se koostuu syyteneuvottelumenettelyssä seuraavista vaiheista:

- 1) rajoitettu esitutkinta
- 2) sovintoneuvottelu ja tuomioesityksen laatiminen sekä
- 3) tunnustamisoikeudenkäynti. (HE 58/2013vp.)

Syyttäjä tekee syyteneuvottelumenettelyä käytettäessä erityisen tiivistä yhteistyötä tutkinnanjohtajana toimivan poliisin kanssa esitutkinnan aikana. Tavoitteena on saada epäillyn tunnustus mahdollisimman varhaisessa vaiheessa esitutkintaa, jolloin säästetään viranomaisten voimavaroja mahdollisimman paljon ja saavutetaan paras kustannussäästö (Tolvanen ym. 2011, 63). Esitutkintavaiheessa rikosvastuun huojentaminen on mahdollista toteuttaa esitutkintaa rajaamalla. Rajaimisen kohteena voi olla muun muassa joku vähäinen, mutta paljon tutkintaresursseja vaativa teko, jonka rajaaminen pois rikosvastuun piiristä nopeuttaa asian käsittelyä sekä tarjoaa resursseja pääteon tapahtumien selvittämiseen. (Linna 2014, 118–119).

Esitutkinnan rajoittamispäätöstä ei tule kuitenkaan tehdä automaattisesti tunnustuksen perusteella, sillä syyllisyyden tueksi on oltava myös muuta näyttöä, mikäli tunnustus peruutetaan oikeudenkäynnissä. Lievimmissä rikoksissa tunnustus voi riittää näytöksi ilman lisätutkintaa, mutta vakavammissa rikoksissa esitutkinnan avulla on syytä hankkia lisänäyttöä myös tunnustuksen jälkeen, mikäli näyttöä ei ole tarpeeksi. (HE 58/2013vp, 10). Jos henkilö on epäiltynä vähintään kahdesta rikoksesta ja tunnustamalla auttaa yhden tai useamman rikoksen selvittämistä, voi syyttäjä asian laadun huomioiden päättää tutkinnanjohtajan esityksestä, että esitutkintaa ei toimiteta tai se keskeytetään jonkun rikoksen kohdalla (ETL 3:10a.3 §; HE 58/2013 vp, 49). Esitutkinnan rajoittaminen vaatii siis sen, että sekä tutkinnanjohtajana toimiva poliisi että asiaa tutkiva syyttäjä molemmat puoltavat esitutkinnan rajoittamista (Tolvanen ym. 2011, 63).

Esitutkintaa rajoitettaessa tunnustamisen perusteella on syyttäjällä mahdollisuus samalla sitoutua vaatimaan lievennetyn rangaistusasteikon mukaista rangaistusta teosta, josta esitutkinta suoritetaan. Syyttäjän toimiessa edellä mainitun mukaisesti voidaan epäillyn ja syyttäjän välillä käydä neuvottelu, jonka pohjalta laaditaan tuomioesitys tunnustamisoikeudenkäyntiä varten. (HE 58/2013vp, 49–50).

Päätös esitutinnan toimittamatta jättämisestä tai sen keskeyttämisestä sekä syyttäjän sitoumuksesta vaatia rangaistusta lievennetyn rangaistusasteikon mukaan on mahdollista peruuttaa ainoastaan, jos tunnustus perutetaan tai uudesta selvityksestä ilmenee, että päätös tai sitoumus on perustunut virheellisiin tai puutteellisiin tietoihin (ETL 3:10§a.3; HE 58/2013vp, 50). Syyttäjä tulee olemaan tiiviisti mukana esitutkintayhteistyössä esitutinnan rajoittamispäätösten osalta aina esitutinnan alkumetreiltä saakka. Esitutinnan valmistuttua asia on toimitettava syyttäjälle syyteharkintaa varten (ETL 10:2.1 §).

Syyteneuvottelun sisältyminen lainsäädäntöön ei tuo muutoksia syyteharkintaan eli syyteharkinta toimitetaan noudattaen tavanomaisen rikosprosessin periaatteita (HE 58/2013vp, 17). Syyteharkintavaiheessa syyttäjän ja rikoksesta epäillyn välillä on mahdollista käydä niin sanottu syyteneuvottelu, jos syyttäjä katsoo syytteen nostamisen edellytysten täyttyvän. Mikäli edellytykset eivät täyty, tulee syyttäjän ratkaista asia syyttämättäjättämispäätöksellä. Esitutinnan ollessa kesken, on odotettava esitutinnan päättymistä ennen sovintoneuvotteluiden aloittamista. Myös lisätutinnan vaatiminen on mahdollista, mutta tähän ei tulisi ryhtyä taloudellisten syiden vuoksi, ellei kyseessä ole tuomioesityksen laatimisen vuoksi oleellinen ja helposti selvitettävä kysymys. (HE 58/2013vp, 10.) Tuomioesityksellä tarkoitetaan syyttäjän ja rikoksesta epäillyn eli vastaajan sovintoneuvotteluissa laatimaa asiakirjaa, joka toimii tunnustamisoikeudenkäynnin pohjana.

Sovintoneuvotteluiden tavoitteena on saada aikaan sopimus syyttäjän ja vastaajan välillä (ROL 10 §). Sopimuksella tarkoitetaan kahden tai useamman yhdenmukaisen tahdonilmaisun pohjalta syntyneitä yhteenliittymää eli syyteneuvottelun yhteydessä syyttäjän ja vastaajan. Sopimus voidaan katsoa syntyneeksi silloin, kun sopimuksen osapuolet ovat päässeet yhteisymmärrykseen sopimuksen sitovuudesta sekä sisällöstä. (Karttunen ym. 2012, 122.) Sopimus voi syntyä monin tavoin, joista yksi on neuvotteluteitse syntyvä sopimus, jota käytetään muun muassa syyteneuvottelunnettelyyn kuuluvissa sovintoneuvotteluissa. Neuvotteluteitse syntyvän sopimuksen katsotaan syntyvän sen allekirjoittamisen yhteydessä. Sopimusneuvottelut eivät kuitenkaan velvoita sopimuksen tekoon. Pääsääntö on, että neuvottelut eivät sido. (Karttunen ym. 2012, 132–133.)

Syyteneuvotteluissa syntyneessä sopimuksessa, tuomioesityksessä, tulee käydä ilmi monta seikkaa. Jotta tuomioesityksen laatiminen on mahdollista, täytyy rikoksesta epäillyn tunnustaa epäilty rikos, ja suostua siihen, että asia käsitellään tunnustamisoikeudenkäynnissä. Syyttäjän ja rikoksesta epäillyn tulee lisäksi olla samaa mieltä tapahtuneesta rikoksesta. Syyteneuvotteluun tarvitaan myös asianomistajan suostumus. Asianomistajan tulee ilmoittaa esitutkinnassa, ettei hänellä ole

vaatimuksia asiassa tai suostua tunnustamisoikeudenkäyntiin. (ROL 10 §.) Ilman asianomistajan suostumusta tulee rikosprosessi käsitellä tavanomaisella tavalla.

Tuomioesitys tulee laatia kirjallisena ja se täytyy päivätä ja allekirjoittaa molempien osapuolten toimesta (ROL 10 §). Tuomioesityksestä on ilmentävä syyttäjän sitoumus vaatia rangaistusta lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti (ROL 10 §). Syyttäjä siis poikkeaa pääsäännöstä vaatia rikoksesta rangaistusta rangaistusasteikon mukaisesti (RL 6:2 §). Pääsäännöstä poikkeaminen on syyteneuvottelumenettelyssä sallittua tunnustamisen perusteella, jolloin rangaistusta määrätessä noudatetaan lievennettyä rangaistusasteikkoa. Tuomioesityksestä on lisäksi käytävä ilmi rikoksesta epäillyn tunnustus, asianomistajan suostumus asian käsittelyyn tunnustamisoikeudenkäynnissä sekä syyttäjän ja rikoksesta epäillyn yhteinen kanta syyksiluettavasta rikoksesta (ROL 3:10.4 §). Mikäli asia käsitellään syyteneuvottelumenettelyssä, tekijän saa tuomita suorittamaan korkeintaan kaksi kolmasosaa rikoksesta määrätyn rangaistuksen enimmäismäärästä ja vähintään rikoksesta määrätyn vähimmäismäärän. (RL 6:8a §.)

Kun tuomioesitys on laadittu, syyttäjän tehtävänä on toimittaa se tuomioistuimelle ilman aiheetonta viivytystä. Asia tulee tuomioistuimessa vireille, kun tuomioesitys saapuu käräjäoikeuden kansliaan. (ROL 10a.3 §.) Mikäli tuomioesitystä ei neuvottelujen johdosta saada tehtyä, jatketaan asian käsittelyä tavanomaisessa rikosprosessissa, eikä rikoksesta epäillyn lausumia saa käyttää todisteena tätä vastaan (ROL 10a.5 §).

Mikäli syyttäjä ja rikoksesta epäilty pääsevät sopimukseen tuomioesityksen sisällöstä neuvotteluvaiheessa, voidaan asia ratkaista kevennetyissä oikeudenkäyntimenettelyssä, tunnustamisoikeudenkäynnissä, tavanomaisen oikeudenkäynnin sijaan. Tunnustamisoikeudenkäynnissä käsitellään syyttäjän ja rikoksesta epäillyn välillä aiemmin laadittu tuomioesitys sekä muut siinä tarkoitettuun rikokseen perustuvat vaatimukset (ROL 5b:1 §). Tunnustamisoikeudenkäynti tulee ensisijaisesti toimittaa 30 päivän kuluessa asian vireillepanosta. Jos tunnustamisoikeudenkäynti peruutetaan, tulee uusi toimittaa 30 päivän kuluessa siitä, jolloin käsittely oli suunniteltu toimitettavaksi. Mikäli tuomioesityksessä ilmenee puutteita tai epäselvyyksiä tai joku muu painava syy niin vaatii, voidaan määräaika pidentää. (ROL 5b:2.1 §).

Asian ratkaiseminen vaatii syyttäjän ja vastaajan läsnäoloa käsittelyssä. Lisäksi pääsääntönä on, että vastaajalla tulee olla avustaja oikeudenkäynnissä. (ROL 5b:2.2 §). Vastaaja voi itse huolehtia puolustuksestaan, mikäli hän sitä vaatii ja on kykenevä itse vastaamaan puolustuksestaan, eikä

ole alle 18-vuotias (ROL 1:10a.2 §). Asianomistajan poissaolo ei vaikuta ratkaisun syntymiseen. Asianomistajalle tulee kuitenkin tuomioistuimen toimesta varata tilaisuus saapua paikalle, mikäli käsiteltävänä on hänen yksityisoikeudellinen vaatimus, jota syyttäjä ei aja. (ROL 5b:2.3 §).

Tunnustamisoikeudenkäynti alkaa syyttäjän puheenvuorolla, jossa hän esittelee tuomioesityksen sisällön. Syyttäjän puheenvuoron jälkeen tuomioistuimen tulee selvittää tunnustaako vastaaja edelleen rikoksen ja suostuuko hän sen käsittelyyn kyseisessä menettelyssä. Lisäksi tuomioistuimen tulee varmistua siitä, että vastaaja ymmärtää tuomioesityksen sisällön. Vastaajalla on tässä vaiheessa oikeus lausua tuomioesityksestä, jonka jälkeen asianomistajalle varataan sama mahdollisuus. Seuraavaksi tulee käsitellä muut vaatimukset, jonka jälkeen asianosaisilla on mahdollisuus loppulausuntoon. (ROL 5b:3 §).

Tuomioistuin on veloitettu antamaan tuomioesityksen mukaisen tuomion, jos se lukee syyksi tuomioesityksen mukaisen rikoksen, vastaaja on tunnustanut tuomioesityksessä esitetyn rikoksen ja suostunut tunnustamisoikeudenkäyntiin, eikä tunnustamisen vapaaehtoisuudesta ja oikeellisuudesta vartenotettavaa epäilyä, eikä esityksen hyväksymiselle ole muita esteitä. (ROL 5b:4 §). Syyttäjällä on mahdollisuus ilmaista tuomioesityksessä kantansa tuomittavan rangaistuksen lajista ja määrästä (ROL 3:10.4 §). Tuomioistuin ei kuitenkaan ole sidottu syyttäjän esittämään rangaistukseen, jos se ei lue syyksi tuomioesityksessä esitettyä rikosta. Mikäli tuomioistuin katsoo, että tapahtunut rikos ei ole tuomioesityksen mukainen, tulee sen jättää asia sillensä, jolloin syyttäjän tulee harkita lähteekö hän ajamaan juttua tavanomaisessa oikeudenkäynnissä. (HE 58/2013vp, 33).

Kun asia käsitellään syyteneuvottelumenettelyssä, noudatetaan muutoksenhaussa pääsääntöisesti oikeudenkäymiskaaren yleissäännöksiä muutoksenhakumenettelyä koskien. Muutoksenhaku ei ole perusteltua ja näin ollen mahdollista, jos tuomioistuin jättää asian sillensä, sillä asian käsitelyä voidaan jatkaa tavanomaisena syyteasiana. Muutosta voidaan hakea sekä näyttö- että oikeuskysymyksiin. Käytännössä muutoksenhaku rajoittuisi kuitenkin koskemaan vain rangaistuksen mitaamista, mikäli tuomioesityksestä pidetään kiinni molempien osapuolten taholta. Vastaajalla on myös mahdollisuus peruuttaa tunnustus ja vaatia tuomion kumoamista. Tällaisissa harvinaisiksi oletetuissa tapauksissa syyttäjä ei enää ole sidottu tuomioesitykseen ja voi vaatia rikoksesta tuomitsemista sekä tavanomaisen rangaistusasteikon käyttöä. Syyttäjä voi harkita tunnustamiseen perustuvien toimiensa peruuttamista. Edellä mainituissa tapauksissa muutoksenhakutuomioistuimen tulisi käsitellä asia kokonaisuudessaan, sillä jutun palauttaminen käräjäoikeuteen pitkittäisi

asian käsittelyä ja tällöin syyteneuvottelumenettelylle tyypillinen joutuisuus ja muut edut eivät enää toteutuisi halutulla tavalla. Uuden tuomioesityksen laatimiselle ei hallituksen esityksen mukaan ole estettä, mikäli tuomioistuimen päätös asian sillensä jättämisestä johtuu esimerkiksi siitä, että tuomioistuin katsoo rikosnimikkeen vääräksi. (HE 58/2013vp, 33–34.)

4.3.4 Syyttämättäjättäminen

Syyteneuvottelun sisältyminen lainsäädäntöön tuo muutoksia myös syyttäjän tekemiin syyttämättäjättämispäätöksiin. Vanhan lainsäädännön mukaan syyttäjällä ei ole ollut velvollisuutta perustella syyttämättäjättämispäätöksiään. Ennen lainsäädäntömuutosta syyttäjä on katsonut vastaajan syyllistyneen rikokseen, mutta tehnyt ns. seuraamusluonteisen syyttämättäjättämispäätöksen laissa säädetyllä perusteella tuoden esille ne seikat, joiden perusteella vastaajan on katsottu syyllistyneen rikokseen. Syyksilukeva syyttämättäjättämispäätös jää useimmiten lopulliseksi ratkaisuksi, vaikka se ei saavuta oikeusvoimaa, ellei vastaaja vaadi syyllisyyskysymyksen uudelleen arvioimista tai myöhemmin ei havaita päätöksen perustuneen virheellisiin tai liian vähäisiin tietoihin. Syyttäjän on tullut saattaa syyllisyyskysymys tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos vastaaja on tätä vaatinut. (HE 58/2013vp, 7.)

Syyttäjällä oli vanhentuneen lainsäädännön nojalla mahdollisuus tehdä seuraamusluonteinen syyttämättäjättämispäätös vähäisyys-, nuoruus-, kohtuus- ja konkurrenssiperusteella. Syyttämättäjättämispäätöstä ei kuitenkaan voinut tehdä kohtuus- ja konkurrenssiperusteella, mikäli yksityinen tai yleinen etu olisi siitä kärsinyt. (ROL 1:7-8 §.)

Lakimuutoksen tullessa voimaan vuoden 2015 alusta ei syyttäjä enää katso vastaajan syyllistyneen rikokseen, vaan toteaa näytön riittävän syytteen nostamiseen, mutta jättää syytteen nostamatta, koska laissa on mainittu peruste syyttämättäjättämispäätöksen tekemiseksi. Lakimuutoksen jälkeen syyttömyysolettamaa ei yritetä enää kumota, joten käytetään seuraamusluonteisen syyttämättäjättämisen sijaan termiä harkinnanvarainen syyttämättäjättäminen. Lakiin lisätään kaksi harkinnanvaraista perustetta jättää syyte nostamatta, joita ovat tunnustaminen sekä asian laadun ja mahdollisen seuraamuksen sekä kustannusten välinen epäsuhte. Syyte tulee näissä tapauksissa kuitenkin aina nostaa, mikäli yleinen tai yksityinen etu vaarantuu. (ROL 1:8.3 §; HE 58/2013vp, 15.)

Koska uusien säännösten myötä syyttömyysolettamaa ei enää kumota, ei epäillyllä ole enää mahdollisuutta saattaa syyllisyyskysymystä tuomioistuimen ratkaistavaksi. Syyttäjän tulee voimassa olevan lainsäädännön mukaan perustella harkinnanvarainen syyttämättäjättämispäätös sekä syyttämättäjättämispäätös, joka perustuu siihen, että epäilty rikos ei ole säädetty rangaistavaksi, se on vanhentunut tai siitä ei ole riittävään näyttöä. Mikäli asianomistaja on jättänyt syyttämispyyntönsä tekemättä tai peruuttanut sen, tulee päätös perustella, jos asian laatu tätä vaatii. (HE 58/2013vp, 15.)

5 TUNNUSTAMINEN RANGAISTUKSEN LIEVENTÄMISPERUSTEENA

Pyrin tuomaan työhöni käytännön näkökulmaa korkeimman oikeuden ennakkopäätösten avulla. Suomen oikeuskäytännössä korkein oikeus käyttää ylintä tuomiovaltaa rikos- ja riita-asioissa sekä ohjaa alempien oikeuksien toimintaa antamalla ennakkoratkaisuja sellaisissa tapauksissa, joihin laki ei anna täsmällistä vastausta. Ennakkoratkaisuja voidaan käyttää myöhemmin apuna vastaavanlaisia oikeustapauksia ratkaistaessa. Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisujen tavoitteena on ohjata Suomen rangaistuskäytäntöä yhtenäiseen suuntaan. (KKO 2014, viitattu 16.3.2015.) Tuon esiin, millaisia oikeusohjeita alempien oikeuksien tehtävien hoitamiseksi on annettu rangaistuksen mittaamista koskien. Kiinnitän erityishuomiota siihen, miten ja missä tapauksissa tunnustaminen on vaikuttanut rangaistuksen määrään rangaistuksen lieventämisperusteena. Oikeustapauksissa ratkaisut on tehty aiemman lainsäädännön pohjalta. Käsittelen korkeimman oikeuden ratkaisuja useiden vuosien ajalta.

Oikeustapauksia tarkastellessani huomasin nopeasti, että korkein oikeus on antanut hyvin vähän ennakkoratkaisuja, joissa olisi pääasiallisesti käsitelty rangaistuksen mittaamista. Esimerkiksi vuonna 2012 korkein oikeus on antanut ainoastaan yhden ratkaisun, jossa on käsitelty rangaistuksen mittaamista ja rangaistuksen lieventämisperusteen soveltamista (KKO: 23.1.2012 T 79, Finlex). Rangaistuksen lieventämisperusteisiin on joissakin ennakkoratkaisuissa otettu kantaa jonkin muun oikeuskysymyksen ohella. Näin on esimerkiksi tapauksessa KKO 2014:55, jossa on pääasiassa ollut kysymys koventamisperusteen soveltamisen edellytyksistä ja rangaistuksen mittaamisesta, mutta lieventämisperusteen käyttöön on myös otettu löyhästi kantaa (KKO 25.8.2014 T 1607, Finlex). Oikeustapauksista on usein myös mahdotonta saada selville, kuinka paljon yksistään tunnustaminen on vaikuttanut rangaistuksen lieventämisperusteena, mikäli lieventämisperusteita on useita, mikä käy ilmi seuraavasta tapauksesta.

Tapauksessa KKO 2011:93 A:n syyksi oli luettu kaksi törkeää veropetosta, törkeä velallisen epärehellisyys sekä kirjanpitorikos ja törkeä kirjanpitorikos. A:n katsottiin pyrkineen poistamaan rikoksensa vaikutuksia ja auttamaan rikoksen selvittämisessä, sillä A oli jo ennen esitutkinnan aloittamista maksanut verohallinnolle huomattavan määrän siitä määräämättä jääneestä verosta, jonka osalta A:n syyksi oli luettu törkeä veropetos sekä tunnustanut syyllisyytensä veropetokseen esitutkinnan aikana.

Ensi sijassa kysymys on siitä, tulisiko tunnustaminen ja vahingon poistamisen pyrkimys ottaa huomioon rangaistuksen määrää lieventävänä seikkana. Korkein oikeus ottaa huomioon A:n

pyrkimyksen korvata aiheuttamansa vahingot ja varhaisessa vaiheessa tapahtuneen tunnustamisen jutun vastaseikoista huolimatta, mikä käy ilmi tuomion kohdista 23–28. Korvauksen suorittamisen ajankohdalla, tekijän toiminnan oma-aloitteisuudella ja varhaisella tunnustamisella voi olla merkitystä lieventämisperusteiden arvioinnissa. Vaikka lieventämisperusteena voidaan pitää vain rikoksentekijän pyrkimystä korvata vahingot, voidaan painoarvoa antaa myös sille, kuinka suuri osa vahingoista on saatu korvatuksi. Korkein oikeus on katsonut, että tuomiota tulee alentaa edellä mainitun perusteella kolmella kuukaudella, jolloin tuomioksi luetaan 1 vuosi ja 10 kuukautta vankeutta. (KKO 7.11.2011 T 2441, Finlex.)

Vuonna 2013 korkein oikeus on käsitellyt rangaistuksen mittaamista ainoastaan kahdessa tapauksessa ja vain toisessa näistä on nostettu esiin lieventämisperusteeseen vetoaminen (KKO 11.4.2013 T 824, Finlex; KKO 18.12.2013 T 2660, Finlex). Vuonna 2014 rangaistuksen mittaamista on käsitelty hieman useammassa tapauksessa kuin vuosina 2012 ja 2013, mutta lieventämisperusteisiin, erityisesti tunnustamiseen, on otettu kantaa hyvin harvoin. Korkeimman oikeuden rangaistuksen mittaamista koskevissa ennakkopäätöksissä näyttää vuonna 2014 olleen usein kyse yhteisen rangaistuksen mittaamisesta (KKO 25.8.2014 T 1607, Finlex; KKO 28.8.2014 T 1633, Finlex; KKO 9.12.2014 T 2565, Finlex). Tarkastellessani ratkaisuja 2000 luvulta eteenpäin tulin siihen tulokseen, että rangaistuksen mittaamisesta ja erityisesti tunnustamisen merkityksestä rangaistuksen lieventämisperusteena ei ole juurikaan annettu ohjeita alempien oikeusasteiden käyttöön.

Tunnustamisen merkitystä ennen syyteneuvottelumenettelyä koskevien säädösten käyttöönottoa pidetään melko mitättömänä. Tilastokeskuksen tietojen mukaan tunnustaminen on aiempaa lainsäädäntöä noudatettaessa vaikuttanut hyvin harvoin lieventävästi rangaistuksen määrään tai tuomitsemattajättämispäätöksiin. (Lappi-Seppälä ym. 2014, viitattu 26.1.2015, 363 ja 365.) Aiemman lainsäädännön mukaan tunnustamisen merkitys rangaistuksen määrään olisi voinut olla suurempi, sillä rikoslain mukaan tekijän pyrkimystä edistää rikoksensa selvittämistä, esimerkiksi tunnustamista, voidaan pitää rangaistuksen lieventämisperusteena (RL 6:6.3 §; HE 44/2002vp, 199).

Tunnustaminen on voinut jo aiemman lainsäädännön mukaan johtaa myös tuomitsemattajättämispäätöksiin, mikäli rangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana ottaen huomioon teon tunnustus (RL 6:12§). Vain oman rikoksen tunnustaminen voi toimia rangaistuksen lieventämisperusteena. Muiden tekijän tiedossa olevien rikoksentekijöiden paljastaminen ei toimi lieventämisperusteena. (HE 44/2002vp, 199.)

Rangaistus tunnustetuissa rikoksissa, joissa syytetty pyrkii auttamaan rikoksensa selvittämisessä, tulee olla korkeintaan kolme neljäsosaa teon maksimirangaistuksesta (RL 6:8 §). Syyteneuvottelumenettelyssä käsiteltävistä tunnustetuista rikoksista saa tuomita korkeintaan kaksi kolmasosaa maksimirangaistuksesta (RL 6:8a §). Syyteneuvottelumenettelyä käytettäessä tunnustaminen voi siis tarjota aiempaa suuremman lievennyksen rangaistuksen määrään. Tunnustamiselle on annettava sitä enemmän painoarvoa, mitä varhaisemmassa vaiheessa se annetaan. (HE 58/2013vp, 36).

Tunnustamista sovelletaan lieventämisperusteena vain siinä tapauksessa, kun se merkittävästi vaikuttaa esitutinnan toimittamiseen ja tuomioistuinkäsittelyyn helpottavasti. Teon tunnustaminen ei siis yksinään automaattisesti vaikuta rangaistuksen määrään lieventävästi. Mikäli syytetty ei teon tunnustamisen jälkeen muutoin edistä rikoksen tapahtumankulun selvittämistä, ei tunnustuksella katsota olevan niin suurta merkitystä, että sitä voitaisiin käyttää rangaistuksen lieventämisperusteena. Toisin sanoen yksinään jonkin lisätutkintaa vaativan teon tunnustamisella ei ole merkitystä rangaistuksen määrään. (KKO 2.12.2011 T 2694, Finlex.) Mikäli rikoksella on aiheutettu vaara ulkopuolisille, harkitaan tunnustamisen merkitystä rangaistuksen määrään tarkemmin. (KKO: 23.1.2012 T 79, Finlex). Syytetyn tunnustus ei toimi lieventämisperusteena enää siinä vaiheessa, kun syytetyn osuus rikokseen on jo merkittävältä osin selvitetty, mikä käy ilmi korkeimman oikeuden ennakkopäätöksestä (KKO 12.6.2003 T 1461, Finlex). Esitutkinnassa annettu tunnustus toimii lieventämisperusteena silloin, kun syytetty edistää rikoksensa selvittämistä (KKO 2.7.2003 T 1686, Finlex).

Tapauksessa KKO 2003:63 pohditaan rangaistuksen määrää, kun A on syyllystynyt huumausainerikokseen pitäen hallussa suurta määrää hasista omaa käyttöä varten. Pohdinnan alaisena on kysymys siitä, että tuomitaanko rangaistus lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti, sillä A oli edistänyt rikoksensa selvittämistä jo esitutinnan aikana tunnustamalla tekonsa ja antamalla tietoja hänen hallussaan olevan hasiksen määrästä. Käräjäoikeus katsoi, että A:n tunnustaminen oli otettava huomioon rangaistusta määrätessä ja tuomitsee A:n 45 päivän ehdolliseen vankeusrangaistukseen.

A vaati hovioikeudessa, että rangaistus lievennetään sakoksi. Hovioikeus katsoi, ettei aihetta käräjäoikeuden ratkaisun muuttamiseen ollut. A sai valitusluvan korkeimpaan oikeuteen, jossa korkein oikeus katsoi 80 päiväsakon olevan sopiva rangaistus A:n teoista ottaen huomioon kaikki asiaan vaikuttavat rangaistusta koventavat ja lieventävät perusteet sekä rangaistuskäytännön yhtenäisyys (RL 6:6.1 §). A:n oma-aloitteinen tunnustaminen ja tutkinnan edistäminen vaikutti tuomioon lieventävästi. (KKO 2.7.2003 T 1686, Finlex.)

On mahdotonta sanoa, kuinka paljon pelkästään tunnustaminen on lieventänyt tuomiota, mikäli muita rangaistusta lieventäviä seikkoja ei oteta huomioon.

Aiemmassa lainsäädännössä säädettiin myös syyttäjän oikeudesta jättää syyte kokonaan nostamatta, mikäli rangaistusta on pidettävä kohtuuttomana ja tarkoituksettomana ottaen huomioon syytetyn pyrkimys edistää teon selvittämistä esimerkiksi tunnustamisen avulla (ROL 1:8 §). Syyteneuvottelun sisältyessä lainsäädäntöön lisättiin ROL 1:8 §:ään kohta, joka kuuluu seuraavasti: ” Jos syyteharkinnassa on saman henkilön tekemäksi epäiltyjä rikoksia kaksi tai useampi ja hän on tunnustamalla edistänyt yhden tai useamman epäillyn rikoksen selvittämistä, syyttäjä voi päättää, että syytettyä ei nosteta kaikista epäillyistä rikoksista. Syyte on kuitenkin nostettava, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu niin vaatii.” Tunnustaminen voi siis vaikuttaa aiempaa lainsäädäntöä voimakkaammin siihen, että syyte jätetään nostamatta. Syyte jonkin tietyn tekokokonaisuuden hankalasti selvitettävästä osasta on mahdollista jättää tämän uuden säädöksen mukaan nostamatta, jos päätöksen merkittävin osin tunnustettu (HE 58/2013vp, 21).

Vuosien 2012–2014 tapauksia tarkemmin tarkastellessa käy ilmi, että lieventämisperusteen tuoma kevennystä rangaistuksen määrään ei tuoda useissa tapauksissa ilmi alimmissa oikeusasteissa, eikä välttämättä korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuissakaan. Toisin sanoen ei siis kerrota, kuinka paljon lieventämisperusteen soveltaminen vaikuttaa rangaistuksen määrään. Ratkaisuista ei siis selviä, kuinka paljon esimerkiksi tunnustaminen vaikuttaa rangaistuksen määrään. (KKO: 23.1.2012 T 79, Finlex; KKO 25.8.2014 T 1607, Finlex.) Syyteneuvottelun sisältyminen lainsäädäntöön toi mukanaan muutoksia. Nykyään syyteneuvottelumenettelyä käytettäessä tunnustamisen vaikutus lieventämisperusteena tulee tuoda selkeästi esiin. Tuomiota annettaessa täytyy siis ilmoittaa myös se, mikä rangaistuksen määrä olisi ollut ilman tunnustusta.

Tunnustamisella on merkitystä myös menettelytavan valintaan. Vuodesta 2006 asti Suomessa on voitu käsitellä tunnustettuja rikoksia normaalia pääkäsitellyä keveämmässä menettelyssä, jota kutsutaan kirjalliseksi menettelyksi. Tunnustaminen on kirjallisen menettelyn ehdoton edellytys. Muista menettelyn edellytyksistä on säädetty ROL 5a:1§:ssä. Kirjallinen menettely saa aikaan kustannussäästöjä sekä itse rikosprosessi nopeutuu ja helpottuu, mutta rangaistuksen määrään ei menettely automaattisesti tuo muutosta. (Linna 2012, 308; Godzinsky 2010, 83.) Kirjallinen menettely ei siis tarkoita sitä, että rangaistusta välttämättä tuomittaisiin lievennetyllä rangaistusasteikolla.

Tunnustaminen voi nykyään lainsäädännön mukaan ohjata menettelyä keveämpään suuntaan aikaisempaa laajemmin. Kirjallisen menettelyn lisäksi asia voidaan käsitellä myös syyteneuvottelumenettelyssä, mikäli edellytykset toteutuvat. Syyteneuvottelumenettelyssä rangaistus tuomitaan

automaattisesti lievemmän rangaistusasteikon mukaan toisin kuin kirjallisessa menettelyssä. Syyteneuvottelumenettelyyn kuuluvassa tuomioesityksessä syyttäjä sitoutuu vaatimaan rangaistusta lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti (ROL 5b:1 §). Ennen syyteneuvottelumenettelyn käyttöönottoa lakiin ei sisällynyt säädöstä syyttäjän sitoumuksesta vaatia rangaistusta lievemmän rangaistusasteikon mukaan. Syytetty on kuitenkin oikeutettu tunnustamaan myös vasta pääkäsitte-lyssä näin halutessaan, kun häntä kuullaan todistelutarkoituksessa (Lappalainen 2007, 498).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyö käsittelee syyteneuvottelumenettelyn käyttöönoton tuomaa muutosta tunnustamisen merkitykseen rikosprosessissa. Työssä huomio kiinnittyy erityisesti siihen, kuinka tunnustaminen vaikuttaa menettelytavan valintaan ja rikosprosessin kulkuun sekä tuomittavan rangaistuksen määrään. Käyn työssä keveämmistä menettelymuodoista kattavasti läpi uuden syyteneuvottelumenettelyn.

Työn tutkimusmenetelmänä on lainoppi. Työ on teoreettinen. Käytännön näkökulmaa on pyritty tuomaan esiin oikeustapausten avulla. Työn tavoitteena oli tuoda esiin uuden syyteneuvotteluksi kutsutun menettelymuodon tuomat keskeisimmät lisäykset tunnustamiseen liittyen. Opinnäytetyössä etsittiin vastausta seuraavaan tutkimusongelmaan: Mitkä ovat syyteneuvottelumenettelyn tuomat keskeisimmät lisäykset tunnustamista koskevaan lainsäädäntöön? Vastauksen löytämiseksi apuna käytettiin seuraavia kysymyksiä:

- 1) Miten tunnustaminen vaikuttaa rikosprosessin kulkuun?
- 2) Mikä on syyteneuvottelu ja milloin sen käyttäminen on mahdollista?
- 3) Mikä on tunnustamisen merkitys, kun asia käsitellään keveämmissä menettelymuodoissa?
- 4) Mikä merkitys tunnustamisella on/on ollut rangaistuksen lieventämisperusteena?

Opinnäytetyöllä ei ole toimeksiantajaa, mutta aihe oli tekijän mielestä ajankohtainen, sillä syyteneuvottelun sisältyminen Suomen lainsäädäntöön sekä tästä seuraava tunnustamisen merkityksen lisääntyminen on ollut keskustelunaiheena mediassa jo useamman vuoden ajan. Tunnustamisen merkitystä ennen syyteneuvottelumenettelyä koskevien säädösten käyttöönottoa pidetään melko mitättömänä. Tilastokeskuksen tietojen mukaan tunnustaminen on aikaisemman lainsäädännön aikana vaikuttanut hyvin harvoin lieventävästi rangaistuksen määrään tai tuomitsemattajättämisspäätöksiin. (Lappi-Seppälä ym. 2014, viitattu 26.1.2015, 363 ja 365).

Tarve tunnustamista koskevan lainsäädännön muutokselle tuntuu mediassa esiin nousseita keskusteluja tarkasteltuani olleen ilmeinen, sillä monimutkaistuvat ja hitaasti selvittävät oikeustapakset ovat aiheuttaneet sen, että rikosprosessin läpiviemiseen kulunut aika on useiden rikosten kohdalla venynyt kohtuuttoman pitkäksi. Lisäksi muutospainetta on luonut viranomaisten resurssi-

pula. Tunnustamista koskevien muutosten sisältyminen lainsäädäntöön on ollut kaivattua nopeuttamaan rikosprosessia ja täten luovuttamaan lisää resursseja viranomaisten käyttöön. Muutokset ovat astuneet voimaan vuoden 2015 alussa.

Keskeisimmät syyteneuvottelumenettelyn tuomat muutokset tunnustamisen merkitykseen liittyvät siihen, että tunnustamisesta on nykyisin mahdollista palkita aikaisempaa avokätisemmin eli tunnustamisen merkitys rangaistuksen lieventämisperusteena on nyt aikaisempaa suurempi. Toisin sanoen tunnustamiselle annetaan nykyään enemmän arvoa. Tunnustamisen merkitys näyttää olleen aiemmassa lainsäädännössä hyvin vähäinen, mikä käy ilmi työssä käsitellyistä oikeustapauksista sekä tilastokeskuksen tutkimuksista (Lappi-Seppälä ym. 2014, viitattu 26.1.2015, 363 ja 365). Tunnustetuista rikoksista, joita syytetty pyrkii selvittämään, saa tuomita korkeintaan kolme neljäsosaa teon maksimirangaistuksesta, kun taas syyteneuvottelumenettelyssä on lupa tuomita korkeintaan kaksi kolmasosaa teon maksimirangaistuksesta. (RL 6:8 §; RL 6.8a §).

Aikaisemman lainsäädännön mukaan syyttäjällä on ollut mahdollisuus jättää syyte nostamatta, mikäli rangaistusta on pidettävä kohtuuttomana ja tarkoituksettomana ottaen huomioon syytetyn pyrkimys edistää teon selvittämistä (ROL 1:8 §). Syyteneuvottelun sisältyessä lainsäädäntöön lisättiin ROL 1:8 §:ään kohta, jonka mukaan syyttäjä saa jättää syyttämättä jostakin rikoksesta myös silloin, kun syytetty on epäiltynä useasta rikoksesta samanaikaisesti ja edistää tunnustamalla yhden tai useamman rikoksen selvittämistä, eikä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista. Muutoksen seurauksena jostakin teosta voidaan siis jättää helpommin syyte kokonaan nostamatta, jos syytetty edistää tunnustamalla jonkin merkittävämmän rikoksen selvittämistä.

Tunnustaminen vaikuttaa myös teon käsittelytavan valintaan. Tunnustettu teko on ollut mahdollista käsitellä vuodesta 2006 alkaen rikosasioiden sovintomenettelyssä tai tavanomaista pääkäsittelyä keveämmässä kirjallisessa menettelyssä (Linna 2012, 308). Vuoden 2015 alusta lähtien on tunnustettu teko ollut mahdollista käsitellä vaihtoehtoisesti myös syyteneuvottelumenettelyyn sisältyvässä tunnustamisoikeudenkäynnissä. Tunnustaminen on näiden kaikkien menettelytapojen ehdoton edellytys. Rikosasioiden sovittelu ja kirjallista menettely on mahdollinen vain lievissä rikoksissa, kun taas syyteneuvottelumenettelyä voidaan soveltaa laajemmin.

Tunnustamisen lisäksi sekä kirjallisessa menettelyssä että syyteneuvottelumenettelyssä on myös muita edellytyksiä, joiden tulee täytyä, jotta menettelyn käyttö mahdollistuu. Molempien menette-

lytapojen käyttö vaatii sekä syytetyn että asianomistajan suostumusta. Syyteneuvottelumenettelyssä asianomistajalla ei myöskään saa olla vaatimuksia asian suhteen. Pääkäsittelyn toimittaminen täytyy olla kokonaisuutena katsoen tarpeetonta. Syyteneuvottelumenettelyssä rikos ei saa olla rikoslain 20 luvun 1, 3-6, 8 a ja 8 b §:ssä tai 21 luvun 4, 5 ja 7—15 §:ssä säädetty rikos ja syyttäjän ja rikoksesta epäillyn tulee olla yhtä mieltä syyksiluettavasta rikoksesta. Syyteneuvottelua voidaan käyttää kirjallista menettelyä laajemmin, sillä kirjallista menettelyä käytettäessä epäilystä rikoksesta säädetty rangaistus voi olla korkeintaan kaksi vuotta vankeutta kun taas syyteneuvottelua voi käyttää rangaistuksen ollessa korkeintaan kuusi vuotta. (ROL 5a:1 §; ROL 1:10 §.) Syyteneuvottelun käyttäminen on mahdollista kaikkien rikosoikeudellisen vastuuiän saavuttaneiden vastaajien tapauksessa, jos laissa määrätyt edellytykset menettelyn käytölle täyttyvät (LaVM 5/2014vp, 5). Kirjallisessa menettelyssä taas on vastaajan täysi-ikäisyyden vaatimus (ROL 5a:1 §).

Syyteneuvottelumenettelyä ei ole tarkoitus käyttää kaikissa tunnustetuissa rikoksissa vaan menettelyn käyttö kohdistetaan rikoksiin, joissa menettely tarjoaa suurimmat kokonaistaloudelliset säästöt ja lyhentää käsittelyaikoja (HE 58/2013vp, 13). Syyteneuvottelu ei siis koske rutiinirikoksia. Esimerkiksi rattijuopumuksen tai muun helposti selvitettävän rikoksen tunnustamisesta ei saa lievennystä rangaistukseen. Syyttäjä tekee päätöksen siitä sovelletaanko tapauksessa syyteneuvottelumenettelyä, mikäli laissa säädetyt edellytykset menettelyn käytölle täyttyvät (LaVM 5/2014vp, 4). Kirjallinen menettely sen sijaan on tarkoitettu lievempien ja helpommin selvitettävien rikosten selvittämiseen. Molempien menettelyiden käytöstä päättää viranomaiset, kirjallisessa menettelyssä tuomioistuin ja syyteneuvottelumenettelyssä syyttäjä (LaVM 5/2014vp, 4; Linna 2012, 308). Pääsääntöisesti voitane olettaa, että rikokset, joista tuomitaan korkeintaan kahden vuoden rangaistus, eivät ole niin monimutkaisia ja vaikeasti selvitettäviä, että niihin voitaisiin soveltaa syyteneuvottelumenettelyä. Syyteneuvottelu tuskin tarjoaisi tällaisissa lievissä rikoksissa myöskään riittävästi kustannussäästöjä. Mikäli kyseessä kuitenkin olisi rikos, joka voitaisiin periaatteessa käsitellä sekä kirjallisessa menettelyssä että syyteneuvottelussa, päättävät viranomaiset siitä kumpi menettely on asian laatu huomioon ottaen järkevämpi vai käsitelläkö asia tavanomaisessa oikeudenkäynnissä.

Kevennettyjen menettelyjen käyttöön liittyvät ehdot ovat siis osittain samanlaisia, mutta myös eroavaisuuksia löytyy. Kummassakaan menettelyssä ei toimiteta täysimääräistä oikeudenkäyntiä. Molemmat menettelyt nopeuttavat rikosprosessia ja vapauttavat viranomaisten resursseja muiden asioiden hoitoon. (ROL 5a:1 §; ROL 1:10 §.) Tunnustaminen voi oikeuttaa ehtojen täytyessä kummankin menettelyn käyttöön, mutta tunnustamisen merkityksessä on suuria eroja. Tunnustaminen

voi nykyään lainsäädännön mukaan ohjata menettelyä keveämpään suuntaan aikaisempaa laajemmin syyteneuvottelumenettelyn sisällyttyä lainsäädäntöön. Kirjallisen menettelyn käyttö ei automaattisesti tarkoita sitä, että tunnustettu teko tuomittaisiin lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti. Syyteneuvottelumenettelyssä syyttäjä sitä vastoin sitoutuu vaatimaan rangaistusta lievennetyn rangaistusasteikon mukaan tunnustuksen perusteella (ROL 1:10 §). Myös tuomioistuin on sidottu noudattamaan syyttäjän tekemää sitoumusta tuomita lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti, mikäli se lukee syyksi sen rikoksen, mistä syyttäjä on sitoutunut vaatimaan rangaistusta lievennetyn rangaistusasteikon mukaan (ROL 5b:4 §). Syyteneuvottelumenettelyssä syyttäjä siis sitoutuu vaatimaan rangaistusta lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti tunnustuksen perusteella toisin kuin kirjallisessa menettelyssä. Molempien menettelyiden tarkoituksena on säästää viranomaisten resursseja rikosprosessia nopeuttamalla.

Tunnustamisen merkityksen muutos tulee nopeuttamaan rikosasioiden käsittelyä. Sillä, missä vaiheessa rikosprosessia tunnustus annetaan, on merkittävä vaikutus siihen, millainen merkitys tunnustamisella on rangaistuksen lieventämisperusteena, menettelytavan valinnassa tai rikosasian käsittelyn kestossa. Mikäli tunnustus annetaan varhaisessa vaiheessa, esitutkinnan aikana ennen pääkäsittelyä, on esitutkintaa mahdollista rajoittaa. Syyteneuvottelumenettelyn sisältyessä lainsäädäntöön voidaan esitutkintaa rajoittaa aikaisempaa laajemmin. Esitutkintaa ei tarvitse toimittaa täysimääräisenä tunnustetun rikoksen osalta, mikä keventää viranomaisten työtaakkaa. Syyteharjinta- ja oikeudenkäyntivaihe tulisi myös kevenemään, sillä käsiteltäväksi tulisi suppeampia asiakokonaisuuksia. Lisäksi tunnustamisen vuoksi todistelua ei tarvittaisi nykyisessä laajuudessa. (HE 58/2013 vp, 10–11.)

Tunnustamisen merkityksen lisääminen suomalaisessa oikeuskäytännössä on nähty tarpeellisena. Lainsäädäntöön tulleiden muutosten ja lisäysten avulla pyritään lisäämään tunnustushalukkuutta ja näin lyhentämään monimutkaisten ja vaikeasti selvitettävien tapausten käsittelyaikoja. Lisäksi pyrkimyksenä on vapauttaa viranomaisten resursseja muuhun käyttöön.

7 POHDINTA

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi syyteneuvottelumenettelyn käyttöönoton tuomat muutokset tunnustamisen merkitykseen. Päädyin valitsemaani aiheeseen, koska tunnustamista koskevaan lainsäädäntöön on kaivattu Suomessa muutosta jo usean vuoden ajan, mikä käy ilmi aika ajoin esiin nousseista mediakeskusteluista. Tunnustaminen rangaistuksen lieventämisperusteena aiheuttaa ihmisissä hyvin erilaisia mielipiteitä. Niinpä asiaa oli mielenkiintoista tutkia tarkemmin.

Työni tavoitteena on tuoda esille, kuinka tunnustaminen on vaikuttanut menettelymuodon valintaan ja rangaistuksen määrään. Työ on teoreettinen ja tutkimusmenetelmänä toimii lainopillinen tutkimus. Päälähteenä on lainsäädäntö sekä lainesityöt ja oikeuskäytäntö.

Varasin opinnäytetyön tekemiseen riittävästi aikaa, minkä ansiosta työ on mielestäni kokonaisuudessaan selkeä ja harkittu. Alkuperäisenä suunnitelmanani oli tuoda työhön teemahaastattelujen avulla käytännön näkökulma esille teoriapohjan tueksi, mutta työn edetessä päädyin siihen lopputulokseen, että nojaan työssäni ainoastaan kirjalliseen materiaaliin, sillä tunnustamiskäytännön muutokset ovat vielä niin tuoreita, että käytännön kokemusta lainsäädäntömuutoksen merkityksestä ei ole vielä saatavilla. Mielestäni haastattelut eivät olisi tuoneet työlleni kovinkaan merkittävää lisäarvoa ja olisivat olleet lähestulkoon pelkkää spekulointia. Mielestäni johtopäätöksissä esitetyistä tuloksista käy ilmi, että pystyin vastaamaan tutkimuskysymyksiin kattavasti lainsäädännön ja oikeustapausten pohjalta.

Prosessin alkuun saaminen oli melko haastavaa, sillä lähdemateriaalia oli saatavilla niukasti ja onnistuneen työn aikaansaaminen vaati itseltäni hyvää perehtymistä ennalta tuntemattomaan asiaan. Lähdemateriaalin valikoimiseen sai käyttää melko paljon aikaa ja välillä tuntui, ettei työtä saa aloitettua kunnolla ollenkaan. Itse kirjoittamisprosessi sujui ilman suurempia vastoinkäymisiä, ajoittain hyvin vauhdikkaastikin, mikä antoi tarmoa jatkaa eteenpäin.

Halusin valita itseäni kiinnostavan aiheen, jotta se motivoisi työskentelemään pitkäjänteisesti. Tunnustamisen merkitykseen aiemman lainsäädännön pohjalta olin joskus suppeasti tutustunut opiskeluiden kautta, mutta syyteneuvottelumenettely oli itselleni vieras käsite. Tartuin kuitenkin rohkeasti itselleni entuudestaan melko tuntemattomaan aiheeseen, sillä pidän itseni haastamisesta ja

koen työn teon antoisaksi saadessani paljon uutta ja mielenkiintoista tietoa ennalta melko tuntemattomasta asiasta. Työn tekeminen osoittautuikin mielekkääksi, mutta samalla haastavaksi, sillä muutokset tunnustamiskäytäntöön tulivat voimaan vasta vuoden 2015 alusta, eikä oikeuskäytäntöä muutoksen jälkeiseltä ajalta ollut vielä työn tekovaiheessa saatavilla. Työnteko itsessään vaati pitkäjänteisyyttä ja opetti paljon kärsivällisyyttä. Työtä tehdessä huomasin, että työn suunnitteluvaiheeseen olisi pitänyt kiinnittää enemmän huomiota. Itselläni työn aihe ja rakenne muuttui melkoisesti työn aikana, mikä vaikeutti työn tekoa jonkin verran. Mikäli suunnitteluvaiheeseen olisi panostettu vieläkin enemmän, olisi työ voinut olla rakenteeltaan onnistuneempi.

Jatkotutkimusaiheena tutkimukseeni liittyen voisi olla esimerkiksi tunnustamiskäytännön muutoksen tuomat käytännön vaikutukset. Lakimuutoksen käytännön vaikutuksia voisi tutkia, kunhan on saatu oikeuskäytäntöä lakimuutoksen jälkeiseltä ajalta ja tunnustamista koskevaa lainsäädäntöä on ehditty käytännössä soveltaa. Lisäksi voisi tutkia, kuinka syyteneuvottelumenettelyn käyttö vaikuttaa eri viranomaisten, kuten syyttäjän, toimintaan.

LÄHTEET

De Godzinsky, V-M. 2010. Kirjallinen menettely rikosasioissa. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 102.

Valtakunnan syyttäjänvirasto. 2013. Esitutinnan rajoittaminen. VKS:2007:2. Viitattu 17.9.2014, <http://www.vksv.fi>.

Panovits v. Kypros. EIT 11.12.2008. Finlex

Plonka v. Puola. EIT 31.3.2009. Finlex

Salduz v. Turkki. EIT 27.11.200. Finlex

Esitutkintalaki 22.7.2011/805.

Flinck, A. 2013. Rakennamme sovintoa – Opas rikosten ja riitojen sovitteluun. Tampere: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Frände, D. 2012a. Teoksessa J. Lappalainen (toim.) Prosessioikeus – Oikeuden perusteokset. Helsinki: WSOYpro, 497–582.

Frände, D. 2012b. Yleinen rikosoikeus. Helsinki: Edita.

Hallituksen esitys eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. HE 44/2002. Viitattu 10.2.2015, <http://www.finlex.fi>.

Hallituksen esitys eduskunnalle syyteneuvottelua koskevaksi lainsäädännöksi ja syyttämättä jättämisestä koskevien säännösten uudistamiseksi. HE 58/2013. Viitattu 17.9.2014, <http://www.finlex.fi>.

Helminen, K. Lehtola, K. & Virolainen, P. 2002. Esitutkinta ja pakkokeinot. Helsinki: Talentum.

Karttunen, T. Laasanen, H. Sippel, L. Uitto, T. & Valtonen, M. 2012. Juridiikan perusteet. Helsinki: SanomaPro

KKO 12.6.2003 T 1461. Finlex

KKO 2.7.2003 T 1686. Finlex

KKO 7.11.2011 T 2441. Finlex

KKO 2.12.2011 T 2694. Finlex

KKO: 23.1.2012 T 79. Finlex

KKO 11.4.2013 T 824. Finlex

KKO 18.12.2013 T 2660. Finlex

KKO 25.8.2014 T 1607. Finlex

KKO 28.8.2014 T 1633. Finlex

KKO 9.12.2014 T 2565. Finlex

Koponen, P. 2014. Talousrikokset ja syytteestä sopiminen. Edilex. Viitattu 12.1.2015, www.edilex.fi/artikkelit/11675.

KouHO 8.5.2012, R 11/1036, Itä-Suomen hovioikeus.

Lahti, M. 2014. Syytetyn tunnustus todistelukeinona. Viitattu 28.9.2014, www.oikeus.fi.

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689.

Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta 9.12.2005/1015.

Laki syyttäjälaitoksesta 13.5.2011/439.

Lakivaliokunnan mietintö 5/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle syyteneuvottelua koskevaksi lainsäädännöksi ja syyttämättä jättämistä koskevien säännösten uudistamiseksi. LaVM 5/2014 vp - HE 58/2013 vp. Viitattu 31.3.2015, <http://www.eduskunta.fi>.

Lappalainen, J. 2007. Teoksessa J. Lappalainen (toim.) Prosessioikeus – Oikeuden perusteokset. Helsinki: WSOYpro, 483–596.

Lappi-Seppälä, T., Niemi, H. & Hinkkanen, V. 2014. Rikollisuustilanne 2013 – Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 266. Viitattu 17.9.2014, http://www.optula.om.fi/material/attachments/optula/julkaisut/tutkimuksia-sarja/VfwyB59LI/266_Rikollisuustilanne_2013_2014.pdf.

Linna, T. 2012. Oikeusjärjestys – osa III. Rovaniemi: Lapin yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja sarja C 60.

Linna, T. 2014. Rikosvastuun huojennus – suomalainen plea bargaining hakee muotoaan. Edilex. Viitattu 12.1.2015, www.edilex.fi/artikkelit/11712.

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4.

Oikeusministeriö. 2010. Rangaistusten täytäntöönpano. Viitattu 11.10.2014, <http://www.oikeus.fi/fi/index/esitteet/oikeuslaitos/rangaistustentaytantonpano.html>.

Oikeusministeriö. 2014a. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun ja siihen liittyvän todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön uudistaminen. Viitattu 22.2.2015, <http://oikeusministerio.fi/fi/index/valmisteilla/lakihankkeet/oikeudenkayntijaoikeuslaitos/oikeudenkaymiskaaren17luvunjasiihenliittyvantodisteluayleisissatuomioistuimissakoskevanlainsaadannonuudistaminen>.

Oikeusministeriö. 2014b. Syyteneuvottelu mahdolliseksi ensi vuoden alusta. Viitattu 11.12.2014, <http://oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2014/08/syyteneuvottelumahdolliseksien-sivuodenalusta.html>.

Perustuslaki 11.6.1999/731.

Rautio, J. 2012. Teoksessa J. Lappalainen (toim.) Prosessioikeus – Oikeuden perusteokset. Helsinki: WSOYpro, 401–493.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Tolvanen, M. & Kukkonen, R. 2011. Esitutkinta- ja pakkokeino – oikeuden perusteet. Helsinki: Talentum.

Virolainen, J. & Pölönen, P. 2003. Rikosprosessin perusteet. Rikosprosessioikeus I. Helsinki: WSOY.

Virolainen, J. & Pölönen, P. 2004. Rikosprosessin osalliset. Rikosprosessioikeus II. Helsinki: WSOY.

Virolainen, J. 2007. Teoksessa J. Lappalainen (toim.) Prosessioikeus – Oikeuden perusteokset. Helsinki: WSOYpro, 41–210.